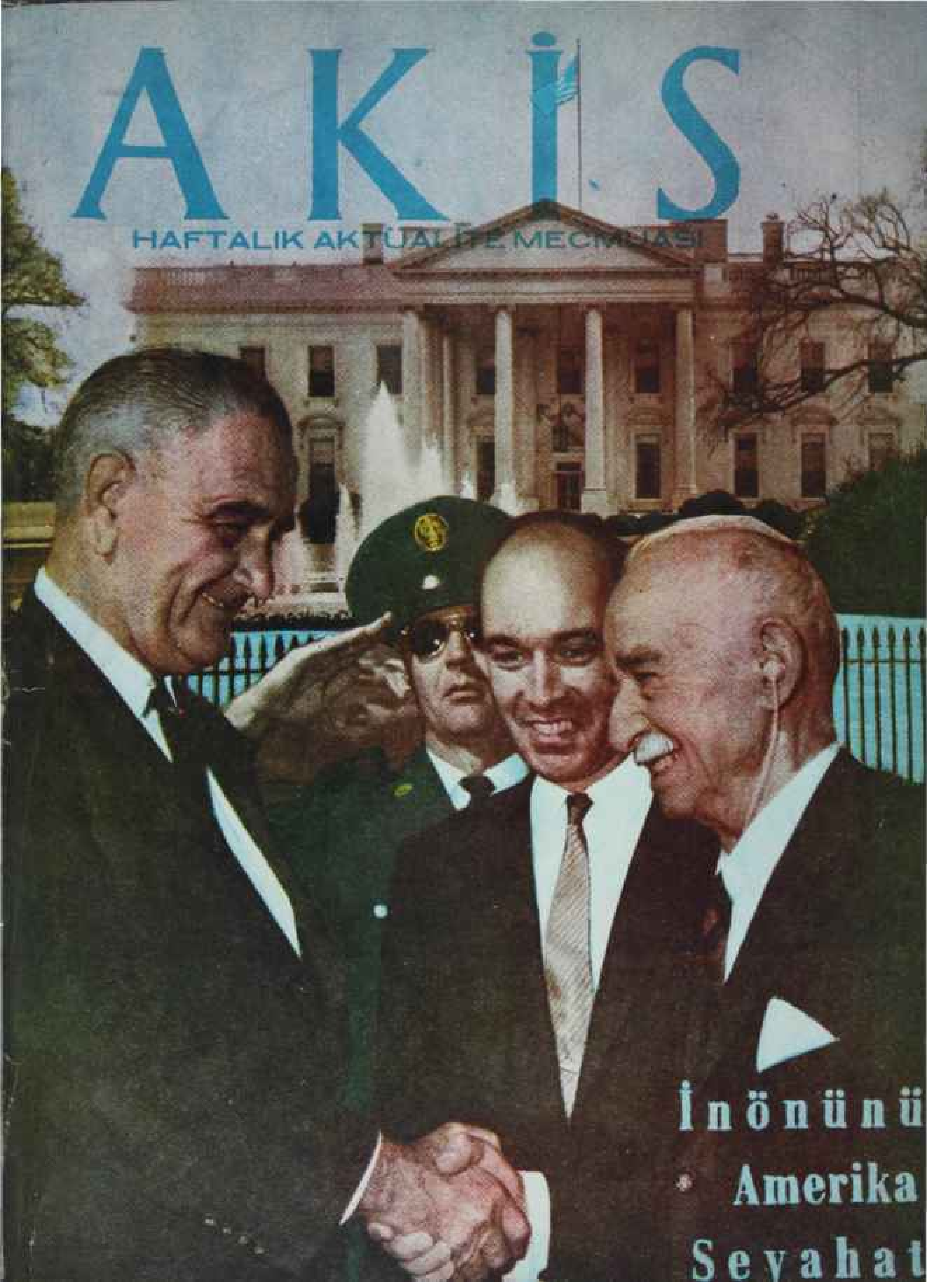
AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

İnönünü Amerika Seyahati

(Basım: A — (450) — 1003

Sayı: 522, Cilt: XXX. Yıl : 11

Sahibi
Mübin Toker

Başyazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Kurtul Altuğ

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı, Tarık Kakınç (İstanbul),. Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı; Halûk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Türli Sezgin, Binin Anter, Hüseyin Korkmazgil — Sanayi: Daniyal Eriç — İş Âlemi; Fasih İnal.

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Doğan Klişe Öz Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgarlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92
P.K. 583

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (13 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlak Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı tarih:
18.6.1964
Fiyatı 1 lira

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Onbeş haftadan beri mecmuanın ortasında vermekte olduğumuz yazı serisi bu sayıda sona ermektedir. 1919-20 yıllarının, şimdi açıklanmış bulunan bazı yunan vesikalarına dayanılarak hazırlanan bu hikâyesi okuyucularımızdan büyük bir ilgi görmüştür. Yazı serisini mecmuanın ortasından çıkararak ayrı bir kitap halimle saklamak isteyen okuyucularımız için cilt kapakları ,Ankaradaki meşhur Ajans-Türk matbaasında hazırlanacaktır. Cilt kapakları, evvelden ilân ettiğimiz gibi, yazı serisinin başladığı tarihte en azından üç aylık abonesi bulunan okuyucularımıza bizim küçük bir hediyemiz olara!: bedava gönderilecektir. Diğer okuyucularımız veya bu kıymetli eseri kütüphanelerinde bulundurmak isteyecekler ciltleri ucuz bir fiyatla sağlayabileceklerdir.

Yazı serisinin gördüğü ilgi, bizi bu istikamette çalışmaya itmiştir. Şimdi AKİS, aynı mahiyette, fakat başka konularda yeni serilerle okuyucularının karşısına çıkmak çabasındadır. Her halde, yaz aylarında AKİS merakla beklenen dergi olmak vasfını muhafaza edecektir.

●

Başbakan İsmet İnönü bu haftanın sonunda bütün Türkiyede merakla takip edilecek bir seyahate çıkmaya hazırlanmaktadır. Hükümet Başkanı - eğer Hükümet Başkanı olarak kalırsa, yani Meclis kendisine güven oyunu tazelerse- Washington'da Amerika Cumhurbaşkanı Johnson ile görüşecektir. İsmet İnönü dönüşte Paris ve Londrada da ilgi çekici temaslar yapacaktır. Bu seyahatin hazırlıklarına, perde arkasına ve mahiyetine ait haberler en doğru ve tafsilâtlı şekliyle AKİS'in bu haftaki YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarının geniş kısmım işgal etmektedir.

Seyahate ait haberleri de AKİS okuyucuları gelecek haftaki mecmuada Başyazarımız Metin Tokerin kaleminden okuyacaklardır. Metin Toker İsmet İnönünün bu seyahatini takip için Amerika, Fransa ve İngiltereye gitmektedir. Metin Toker günlük hadiselerin dışında, yapılacak temasların havasını, rengini ve neticelerini de tahlil edecek okuyucularımızı tam olacak aydınlatmaya çalışacaktır. Bu bakımdan AKİS'in bu bir kaç sayısı son derece ilgi uyandırıcı bir muhtevaya sahip olacaktır. Zaten görüşleri son günlerde hemen bütün dünyada iktibas edilen ve memleket içinde de dikkatle takip olunan AKİS hadiseleri en yalandan müşahede etmekte, yabancılara Türkiyenin gerçek panoramasını aksettirmeye çalışmaktadır.

Saygılarımızla

AKİS

içindekiler

Yurtta Olup Bitenler 4
Haftanın İçinden 5
AKİS'in Yazı Serisi 11
Sanayi 21
İş Âlemi 23
Dünyada Olup Bitenler 26
Tüliden Haberler 28
Sosyal Hayat 30
Sinema 32

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 11, 19 Haziran 1964, Sayı: 522 Cilt: XXX

YURTTA OLUP BİTENLER

Boş Bakanlar Kurulu sıraları
Godot'yu beklerken

Millet

Politika girdaplarında

Bu satırların yazıldığı sırada milletin gözleri Büyük Millet Meclisine çevrik, bulunuyordu. Daha Salı günü. Başkentte çıkan akşam gazetelerinin müvezzileri, bu gazetelerin idare müdürlerinden aldıkları direktifle - ve kötü bir türkçeyle - Ulus Meydanında Hükümetin düşme tehlikesinin belirdiğini yazıyor" diye haykırışıyorlardı. Bunun sebebi, o gün toplanan bazı parti gruplarının, Başbakan tarafından istenilen güven oyunu vermemek kararına varmış olmalarıydı. Gerçi bu partiler Mecliste bir ekseriyet teşkil ediyor değillerdir. Bunlardan bazılafittin memlekette de artık hiç bir mâna tanımadıkları ortaya çıkmıştır. Meselâ Osman Bölükbaşının M.P. si bir genel Seçime kabul edilebilecek halde dahi bulunmamaktadır Buna rağmen AP nin dümen suyunda MP de kırmızı oy kullanacağını ilân etmiştir. Bunlar ve onlarla birlikte çelimsiz CKMP bu hükümet kurulurken de kırmızı oy kullanmışlar, fakat İnönünün aradığı ekseriyeti Mecliste bulmasını önleyememişlerdir, İnönü Hükümeti kuruluş, günündeki desteklerini muhafaza ettiği takdirde Meclisin güvenini muhafaza edecek gibi görünmektedir.

Ama halkın asıl dikkat ettiği nokta, *geçen* defa Başbakan Amerikadayken onun arkasından Hükümeti deviren- bazı politikacıların hâlâ nasıl bir ruh haleti içinde olduklarıdır. Bunlar kısmî Senato seçimlerinde tamamile müflis bir hal aldıkları ve partilerinin artık bellerini doğrultman imkânı kalmadığı halde bütün gayretleriyle yıkma heveslerini tatmine çalışmaktadırlar. Bir partinin, kendi hayatı için tehlike gördüğü takdirde bir koalisyon. dan çekilmesi elbette hakkıdır. Gerçi bunun bir âdabı vardır ve bir Hükümet Başkanı yurt dışındayken böyle bir hareket yapmak kendini bilen politikacıların işi değildir. Nitekim son haftalarda Almanya Cumhurbaşkanı bir resmî ziyarette iken Almanyadaki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin kampanyasına bile ara verilmiştir. Ama nihayet bu bir incelik Ve basiret meselesidir. Halbuki şimdi böyle bir zarı-

HAFTANİN İÇİNDEN

Türk-Amerikan Münasebetleri

Metin TOKER

Başbakan İsmet inönü, türk - amerikan münasebetlerinin tadsız halde olduğu bir sırada Washington'a gidiyor. Bu ziyaretini, Türkiyenin "Sokaktaki Adam"mın arzusu hilâfına yaptığını saklamakta fayda yoktur. 8adece "Sokaktaki Adam" değil, hâdiselerin içyüzünü tamamen veya kısmen bilen sorumlu veya yetkili kimseler de Amerikaya karşı şu anda derin bir kırgınlık duymaktadırlar.

"Sokaktaki Adam" Başkan Johnson'un davetini kabul ettiğinden dolayı İnönüye hisleriyle kızgındır. Bugün halk arasında Amerika ve Başkan Johnson ile ilgili olarak nelerin konuşulduğunu bilmek şaşırtıcıdır, Amerikanın ve Başkan Johnson'un Türkiyedeki geniş kütleler nezdindeki itibarı hiç bir zaman bu. kadar düşük olmamıştır. Bunun ruslar lehine bir prim yaptığını sanmamak lâzımdır. Ama "Sokaktaki Adam" Türkiyenin haksız yere maraz kaldığı muameleden dolayı Amerikaya. Başkan Johnson'a hiddetlidir ve Türkiye Başbakanının, Washington'a gitmek söyle dursun, amçdikahlara selâm bile vermesinin aleyhindedir.

Siyaset, sahasının bir çok sorumlusu ve yetkilisi ise Amerika böyle bir anlayışsızlık içindeyken ve Amerikada bazı ön esaslar Seçim arifesinin girdabında dönerken Johnson - İnönü görüşmesinden bir netice çıkmayacağını düşünmektedir. Başbakana partilerin ileri gelenleri, müştereken yaptıkları toplantılarda bu hususu belirtmişler ve Amerikaya gitmesine taraftar olmadıklarını söylemişlerdir Geniş bir avdın zümresi aynı fikri paylaşmaktadır. Üniversitelerde Türkiyenin dış politikasıyla alâkalı acık oturumlarda veya konferanslarda Amerikayı şiddetle veren sözlerin gençler tarafından dakikalarca, avuçlar patlatıhncaya kadar alkışlanması dik kati çeken bir noktadır.

Başbakan İnönü bütün bunlara rağmen Amerika Cumhurbaşkanıyla görüşmekte fayda mülâhaza etmiştir.

Başkan Johnson tarafından Türkiye Başbakanını gönderilen son mesajın türk - amerikan münasebetlerine, faydalı bir tesir yaptığını söylemek kolay değildir Mesajda kullanılan üslûp ve seçilen eda türk devlet adamlarını derin surette rencide etmiştir. Bunu. Başkan John son'un "samimiyet'* şeklindeki izanıyla geçiştirmek zordur. Türkiye, kendisiyle böyle konuşulmasından, hoşlanan ve bunu hak etmiş olan bir memleket sayılamaz. Dostlar arasında daha nazik ve daha az kırıcı bir ifade tara kullanmakta fayda vardır.. Amerika, devlet adamlarının hislerinin ve ruh haletlerinin beynelmilel münasebetlere ne kadar yakından tesir ettiğine dair pek belir li misallerle her gün karşılaşmaktadır. Buna rağmen gene böyle bir ihtiyatsızlık yapmış olması, ancak Başkamın mesajım pek acele yazması nevinden bir sebebe bağlanabilir. Gerçi uzun tecrübe yıllan İsmet İnönüye hisleriyle hareket etmemek gabi müstesna bir meziyet kazandırmıştır ama mektup şahsî olmaktan ziyade Amerika Cumhurbaşkanından Türkiye Başbakanına bir mesaj mahiyeti taşıdığı için kırgınlık türk milletinin Amerikaya, hatta doğrudan doğruya Başkan Johnson'a kırgınlığı şeklinde ifadesini bulmuştur.

Bu bakımdan, Amerikada Türkiye Başbakanının nasıl kabul edileceğini türk halkı ilgiyle takip edecektir.

Ama, işin bu his tarafının üstünde Başkan Johnson'un mesajı asıl bir başka hususiyeti dolayısıyla hayal kırıklığı yaratmıştır. Mesaj, bir takım basit ve küçük gerçekleri, adeta maddî vakıaları Amerikanın bilmediği' ni ortaya çıkarmıştır. Halbuki bunları bilmeden bir ciddi politika tabip etmenin imkânı yoktur. Türkiye Başbakanı cevabi mesajında bu hususu kendisine has ince ve iğneli üslubuyla belirtmekten kendini alamamıştır. Johnson'un mesajındaki bu bilgi noksanlığı, tenakuzlar, hatta gerçeklere tamamile aykırı mütalaa vb tefsirler Amerikanın liderlik vasıfları konusunu türk devlet adam larının nazarında bir mesele olarak ortaya çıkarmıştır. Türkiye Batı Blokunun samimi, sadık bir mensubu olması dolayısıyla bendi güvenliğini 1 numaralı halkası bu Amerika olan bir savunma zincirine bağlamıştır. Tür kiye aynı sıfatla, bu Amerikanın alacağı bir vaziyet dolayısıyla hayatım tehlikeye sokacak andlaşmalara imanla imzasını atmıştır. Şimdi, bir meselede, yakından tanımak fırsatını bulduğumuz bu Amerikada gördüğümüz inanılmaz eksikler, niçin itiraf etmemeli ki bizi dehşete düşürmüştür. Açılan gözlerimiz bu Amerikanın niçin Güney Doğu Asyayı kaybetmek üzere olduğunu, niçin Orta ve Güney Amerikada tarifsiz morluklarla karşı karşıya bulunduğunu, niçin küçük Kübayı kendisi için bir baş belâsı haline getirdiğini ve hepsinden önemlisi niçin öteki sistemin kütleler nezdinde her gün ilerleme kaydettiğini daha iyi görmektedir. Başbakan İnönünün, Washington'u ziyaret ederken Amerikaya ve onun bugünkü lider takımına sağlam bir teşhis koyup ona göre vaziyetimizi tayin etmek niyetini de taşımakta olduğunu söylemek bir hata sayılmamalıdır.

Başkan. Johnson İnönünün şahsında iyi niyetli, samimi, bütün meseleleri açık kalpli görüşmeye kararlı, sözü söz olan. itimat edilir bir muhatap bulacaktır. Türkiye Başbakanı Amerikaya, Amerika ile Türkiye arasında yanlış anlaşılmış hiç bir noktanın kalmaması için gitmektedir. Karşılıklı konuşma her meseleye berraklık getirecektir. Johnson - İnönü karşılaşmasının hiç olmaz sa bizim bakımımızdan tarihî bir mahiyet taşıması bundandır. Türk - amerikan münasebetleri bu ışıktan koca bir istikbâl için istikamet alacaktır.

Türkiyedeki havaya rağmen, İnönü bir liderin cesaretini göstererek Başkan Johnson'un davetini kabul etme kararım böyle bir lüzumun neticesi olarak vermiştir.

ret dahi yoktur. Bunlar "madem ki bana yâr olmadı, kimseye yâr olmasın" diye sistemi milletin gözünde itibarsız kılmak için balta ellerinde, hani harıl uğraşmaktadırlar

Ancak bunların milleti hiç anlamadıkları ve sistemi itibarsız kılacağız diye kendilerini itibarsız kıldıkları son tecrübeden ortaya çıkmıştır. Milletin küçük partileri kesin şekilde tasfiye etmesinin sebebi, bunların eline bir fırsat geçmişken bunu hiç kullanamamaları ve sadece menfi istikamette, bir rol oynamalarıdır. Bugünkü Meclise 1961'in havası ve şartları içinde gelen partiler ve onların milletvekilleri, özerlerine düşen tarihî misyonu yapamazlarsa kaballat kendilerine idareci

Güven oyu görüşmelerinde AP liler
Kırmızılar

diye seçtikler? takımda olacaktır.

Ama bunun bedelini o partiler ve milletvekilleri ödeyeceklerdir, AP için hiç tasvip edilmese de, bir politika anlayışı olduğunu söylemek lâzımdır. Ya ötekilere ne demeli?

Hükümet

Bir sorum meselesi

Bu haftanın başında, Meclisin kısmî senato seçimlerinin akabinde yaptığı toplantıda Başkan gündeme geçilmeden önce Başbakanın söz istediğini ve bir gizli celsede Kıbrıs konusunda konuşacağını söylediği zaman milletvekillerinden bazıları şaşırdılar, bazıları şaşırmadılar. Şaşıranlar, seçim kampanyasından yeni dönmüş olan ve partilerinde yüksek mevki işgal etmeyen "sıradan milletvekilleri" idi. Şaşırmayanların başında ise AP nin Saadettin Bilgici ile ekip arkadaşları geliyordu, Saadettin Bilgiçin, gizli toplantının sonunda Başbakan tarafından bir takrir verilerek güven oyu istenileceğinden dahi haberi vardı. Hatta AP Başkan Vekili takririn mahiyetini bile biliyordu.

Gerçekten Başbakanın, güven oyu almak niyetini ille söylediği kimselerden biri AP Genel Başkan Vekili Saadettin Bilgiç oldu. İnönü, Pazar günü Çankayadakl evine "bir görüşme için" davet ettiği Bilgiçe "Kıbrıs konusu"nda, Amerikaya gitmeden ince Hükümet olarak Meclisin güven oyuna ihtiyacı bulunduğunu bildirdi. Bilgiç bunu pek müsait karşılamadı. Acaba, güven oyuna başvurulmaksızın AP Amerikaya gidecek Başbakanı kuvvetlendiremez miydi? İnönü "Nasıl?" diye sordu. Bilgiç "Meselâ yanınıza .bizden, birini vererek" dedi. İnönü bunun kafi olmadığım söyledi. Meclisin Hükümete güven oyu vermesi lâzımdı.

Saadettin Bilgiç bu sefer başka bir noktaya dokundu. AP nin, bilhassa kısmî senato seçimlerinin kampanyasında Hükümetin Kıbrıs politikasını tenkit ettiğini, şimdi bu politikaya müsbet oy vermesinin güç olacağını bildirdi. Bunun üzerinedir ki Başbakan, Hükümetin güven oyu talep eden takririnde bir değişiklik yaptı ve "Kıbrıs meselesinin son safhası ve bundan sonra Hükümetin takip edeceği istikamet" konusunda Meclisten *güven* oyu istedi.

Buna rağmen AP içinde ve onun yanında YTP içinde mesele hemen "Oo! İnönü bundan faydalanıp toptan bir güven oyunun peşinde.." diye reklâm edilmeye başlandı. Halbuki Hükümetin takriri Mecliste okunmuştu ve Hükümet güven oyunu sadece "Kıbrıs meselesinin son safhası ve bun dan sonra takip edilecek istikamet" üzerinde istiyordu.

Kazan kaynıyor

Saadettin Bilgiç hemen o gün kendi " takım arkadaşlarını topladı ve Başbakanın arzusunu söyledi. Takımın ilk tepkisi şu oldu: "İnönü gene ne manevra çeviriyor?" Takım bunu anlamadı ama, işte bir bit yeniği olduğu da muhakkaktı! İnönü neden böyle bir talepte bulunmuştu?

Görüşmeler ilerlediğinde AP deki "Bilgiç Takımı" bunun "yukarıya tükürsen bıyık, aşağıya tükürsen sakal" durumu olduğunu kavradı. Böyle bir sırada Hükümeti düşürmek demek bütün memleketin ve bilhassa sağlam kuvvetlerin nefretini üzerine çekmek demekti, İnönüye güven oyu vermeye de AP nin gönlü razı olmuyordu.

Nihayet şöyle bir karara varıldı: Saadettin Bilgiç İnönüye tekrar gidip Meclisin Hükümeti güven oyuyla değil de partilerin birer demeciyle desteklemesini teklif edecekti.

Pazartesi günü, celsenin açılmasından önce, Başbakandan randevu alan Bilgiç bu teklifi Başbakana yaptı. înönü bunun düşünülemeyeceğini söyledi. Meclisten Hükümet güven oyu istiyordu. Meclisin güveni varsa bunu belli ederdi. Yoksa, gene belli ederdi Aynı istikamette AP Grupu Başkanı Mahmut Rıza Bertanın Kemal Satır aracılığıyla yaptığı teklif de reddedildi. İnönü gizli celsede Kıbrıs hakkında bilgi verdi, Johnson ile arasında teati edilen mektupları - İnönünün "oturaklı cevap"ı çok beğenildi - okudu, sonra güven oyunu istedi.

O zaman partiler, külahlarını önlerine koyup düşünmeye başladılar.

Partici partiler

partilerin hiç biri, meseleyi bir milli mesele, hattâ basit bir parlamenter hayat icabı diye görmedi Hepsi, bundan kendisine nasıl bir küçük menfaat sağlayacağı hesaplarına giriş-

si. Bunun en parlak ve ilik misali AP nin Grup toplantısında cereyan etti.

AP Grupunda merhum Gümüşpalanın hatırasına saygı duruşu ve onun oturduğu sandalyenin bundan böyle dalma boş bırakılması gibi teferruattan sonra, Muhalefet milletvekillerinin kalplerini heyecanla doldu, ran konunun görüşülmesine geçildi. İlk sözü alan Saadettin Bilgiç, İnönü ile yaptığı görüşmeleri anlattı ve Gruptan, güvensizlik oyu verilmesi için karar istedi.

Sonra AP li hatipler kürsüyü boş bırakmadılar. Konuşanların çoğunluğu. İnönünün AP yi bir emrivaki, ile karşı karşıya bırak.. mak gayesini güttüğünü söylüyordu. Nihayet İhsan Sabrı Çağlayangil konulmasında, her zaman olduğu gibi, "yeni bir cevher" ortaya koydu ve:

"— AP, sıkışık zamanda vazife almaktan kaçıyor, diyorlar. Onlar çekilsin, biz vazife alalım ve memleketi idare edebildiğimizi gösterelim" dedi.

Memleketi idare edebileceğini göstermek için Kıbrıs Meselesinin aldığı son durum. AP bakımından gerçekten güzel bir fırsattı!

Toplantının en ilginç tarafı. Hükümeti destekleyen mahdut AP lilerden birinin Bilgiç takımından Gökhan Evliyaoğlu olmasıydı. Evliyaoğlu, böyle kritik -Hükümet bakımından mı, yoksa kendi takımı bakımından mı, anlaşılamamıştır - bir zamanda buhran yaratmanın doğru olmıyacağını ifade etti. Sadece Kıbrıs konusunda Hükümetin güven oyu ile desteklenmesi için Sezai Sarpaşar ile birilikte imzaladıkları bir önergeyi Başkanlık Divanına verdi.

Daha sonra Aziz Zeytinoğlu konuştu. Evliyaoğlunun önergesinin reddini isteyen Zeytinoğlu, Kıbrıstaki Papazın çok şımardığından bahsetti, soydaşlarımızın çok kahraman olduğunu belirtti ve bütün bu sebepler yüzünden "Kırmızı oy" verilmesi gerektiğini ifade etti. Ayrıca bunun için bir de Önerge verdi. Böylece mesele, AP içinde gene bîr "Eski Demokratlar-Irkçılar" mücadelesi hâline geliverdi. Neticede, daha "mükni" bulunan Eski Demokrat Zeytinoğlunun önergesi ekseriyetle kabul edildi.

Hüseyin Kalpakçıoğlu ise, Başbakanın yanında Amerikaya temsilci gönderilmesinin aleyhinde konuştu.

Buna cevap veren Bilgiç, AP nin eskiden beri bu tutumu istediğini, bu yüzden aksi karar alınamıyacağını söyledi. Birkaç AP'li de, CHP'lilerle görüştüğü için Mahmut Rıza Bertanı ağır tenkitlere hedef tuttu.

Toplantıdan sonra AP'liler derhal kulislere dağıldılar ve alınan kararın, millî bir koalisyon kurularak "daha milli bir Kıbrıs politikası takip edilmesi" amacına dayandığını kemali ciddiyetle izah etmeye koyuldular.

Bir yetkili CHP li buna aynı ciddiyetle şu cevabı ver. di:

"— Kardeşim, sizler Milli İktidarı kurar bu Milli Politikayı takip edersiniz. Biz de Milli Muhalefet olur sizin karşınızda çatır çatır bu görevimizi yaparız!"

CHP içinde

Bir "Hükümet Meselesi"nin belirmesi, CHP içinde sinmiş bulunan bir takımın yeniden se sim yükseltmek teşebbüsüne geçmesi için vesile teşkil etti. Daha İkinci Koalisyonun bozulması sırasında Feyzioğlu ve arkadaşları "Kuvvetli Hükümetten "Mecliste fazla oya sahip bir koalisyondu anladıklarını belli etmişlerdi Hatta bu takımın, hadiseleri o istikamete itmek için cansiperane gayretler sarfettiği de hiç kimsenin meçhulü değildi. Onların istedikleri bir "CHP + AP Hükümeti" idi. Böyle bir hükümet CHP içindeki "Veliahtlık Meselesi"ni de halletmiş olacaktı; Fakat o tarihte bu gayretler netice vermemişti ve iki atın ayrı istikamete çektiği, onun için tek meziyeti hareketsizlik olacak böyle bir acaip hükümet kurulmamıştı.

Bu takımdan olup da Hükümete

Bir takım gerçekler

Başarılı politika basiret demektir, serinkanlılık demektir, akıllılık demektir, hesap demektir, kudretin iyi ölçülmesi demektir, daha bir çok şey demektir. Ama bütün bunlara sahip olmakla beraber bir politikanın başarı kazanması için bir şart daha Vardır: Bunların bir "doğru teşhis' temelinin üstüne oturması!

Bugün Hükümet Meclisten güven oyu istemiş durumdadır. Meclisle, rin hükümetlere güven oyu vermesi ne kadar tabii ise onları devirmesi, düşürmesi de aynı derecede olağandır. Bu bakımdan Meclisin kararı, ne olursa olsun, mutlaka saygıyla karşılanacak ve gereği yapılacaktır.

Ancak, oylarını kullanacak olan partiler ve milletvekilleri bir takım gerçekleri hiç hayâle kapılmadan ve yalan yanlış tefsirlere kulak atmadan dikkat nazarına almak sorundadırlar. Bu gerçekler bilinerek kullanılacak oylar "olumlu" sıfatına hak kazanacaklardır.

1 — Eğer müsbet beyaz oyların yekûnu menfi kırmızı ve çekimser yeşil oyların toplamından fazla olursa Hükümet çekilmek kararı vermiştir. Hükümet, Meclisin kendisini düşürmek için mutlaka 226 kırmızı oy toplaması lüzumunu çekilmenin şartı saymayacağı gibi kendisini destekleyen milletvekillerinin sayısı desteklemeyenlerden az olduğu takdirde yerini bırakacaktır. Zira, böyle bir vaziyeti Hükümet, yapmak istediği bir takım temaslar için kâfi derecede kuvvetli vaziyet saymamaktadır.

2 — Bu hükümet düşürüldüğü takdirde C.H.P. bir "C.H.P, — A. P." ortaklığını sureti kafiyede tekrar denemeyecektir.

3 — Bu hükümet düşürüldüğü takdirde C.H.P. bir Milli Hükümet veya benzeni isim taşıyacak ortaklıklara kesin şekilde girmeyecektir.

Bu gerçekler Ski başka gerçeği ortaya çıkarmaktadır :

1 — Bir hükümet ancak C.H.P. nin dışında kurulabilecektir ve C.H.P. Muhalefet Partisi olarak yeni vaziyetini hemen alacaktır.

2 —C.H.P. 'nin dışındaki partiler bir hükümet kuramadıkları takdirde Meclis mutlaka erken seçime gitmek zorunda kalacaktır.

Bu ihtimallerin her biri bir takım güçlükler ve tabii zararlar doğursa da. nihayet demokratik hayatın icaplarından başka şey değildir. Ancak bunlardan başka ihtimâller bulunduğu hayâl edilmemeli ve hesaplar böyle yapılmalıdır.

Güven oyu görüşmelerinde CHP' liler
Beyazlar

dahil bulunan ve Millî Eğitim Bakanlığını işgal eden Dr. İbrahim Öktem kısmî senato seçimlerinden sonra Kabinede bir çıkış yaptı. Kendi anladığı manada bir "Kuvvetli Hükümet'in lüzumundan bahsetti. Fakat bu çıkış hiç bir müsbet akis yapmadı. Bilakis, CHP içinde herkes görmekteydi ki iyi niyetten uzak ortaklarından kurtulan CHP uzun yıllardan beri oy nisbetinde yüzde 40'ın üstüne ilk defa çıkmıştı ve memleket bir Reform Hükümetini iyi karşılamıştı.

O gün mesele orada kapandı. Ancak İsmet İnönünün güven oyu talebi üzerine ortalık bulanınca CHP içinden bazı dudaklar CHP dışından bazı kulaklara bir "CHP-AP" ortaklığının mümkün olabileceğini fısıldadılar. AP nin gönlünde yatan aslan bu olduğundan ve insanlar arzuladıkları şeylere daha kolaylıkla inandıklarından fısıltılar hiç tesirsiz kalmadı. Fakat ağızlar sütten yandığı için *Kim,* defaki yoğurt çok kimse tarafından üflendi ve o zaman görüldü ki böyle bir istidat CHP içinde katiyen yoktur. Zaten bu takımın başı olan ve kısmî senato seçimlerinde hevesle, azimle çalışmış olan Turhan Feyzioğlu da fazla bir faaliyet göstermedi. Zira o tarihte gerçekleşmemiş bu hevesin, Reform Hükümetinin başarılı tecrübesinden sonra bütün şansını yitirmiş olduğu son derece açıktı.

Ufaklara gelince...

YTP. CKMP ve MP ise hem şaşkınlık, hem de bu durumdan faydalanıp küçük gövdelerini biraz geliştirmenin nasıl kaabil olacağı endişeleri içindeydiler. Şaşkınlık devresini, en kolay atlatan MP oldu. Bölükbaşı ve arkadaşları, politikadaki çizgilerini bozmayıp, bu defa da "kırmızı" kararı alıvermenin rahatlığını tercih ettiler.

CKMP, Salı günü akşam üzeri başladığı toplantısını çok geç saatlere ka dar devam ettirmesine rağmen bir karar veremedi. CKMP'liler. Başbakanın bir oyun yaptığını, Kıbrıs konusunda alacağı güven oyunu iç politika için kullanacağını sanıyorlardı: Hatta bu konuda Başbakana bir muhtıra verilmesini kararlaştırdılar. Badem bıyıklı lider Ahmet' Oğuz, güven oyundan vazgeçilmesini isteyen bu muhtırayı gece geç saatlerde Başbakana götürdü. Aldığı cevap, red oldu.

YTP liler ise üç gün devam eden müteaddit toplantı sonunda. Mecliste güven oyu görüşmelerinin başlıyacağı Çarşamba sabahı bir karar alabildiler. Karar "kırmızı" idi. Ancak çok zor alınabilen kararı, partiden istifalar takip etti. Toplantıdan sonra alı al. moru mor Basın bürosuna gelen Fahrettin Kerim Gökay, istifasını bildirdi. Kırmızı karârının aleyhinde ov kullananlardan Ata Topaloğlu Adnan Aral ve Raif Aybar ile, o sırada İstanbulda bulunan Orhan ve Burhan Apaydın biraderlerin de yakında istifa edecekleri veya Grup kararını dinlemiyerek Hükümete beyaz oy verecekleri kuliste derhal yayılân bir haber oldu.

Zaten işin en eğlenceli tarafı şuydu : Bütün bunlar yapılırken hemen herkes hem güven oyu vermemenin, hem de Hükümeti düşürmemenin nasıl kabil olabileceğini bulmanın gayreti içindeydi. Kimi "Oya katılmayız, olur biter" diyordu, kimi de "İnönü bırakamaz dîye avunuyordu.

Güven oyu müzakerelerine Çarşamba günü bu hava içinde başlandı.

O gün saat 15'de Başkan ilk sözü CKMP Grup sözcüsü Cevat Odyakmaza verdi. Odyakmaz, İnönü Hükümetinin Kıbrıs politikasına çattı ve İnönünün adetâ Kıbrıs politikasını kendi inhisarına aldığını belirterek grupunun Hükümete güven oyu vermeyeceğini, kırmızı oy kullanacağını ifade etti. Bu arada Hükümete verdikleri muhtıradan söz açtı. Hükümetin bunu kaale almamasından yalandı.

Saat 15.40 da AP li Cihat Bilgehan kürsüye çıktı ve yazılı bir konuşmayı okudu. Bu konuşmada Hükümetin Kıbrıs Politikası yeriliyor fakat bir güven oyunun gereksizliği ileri sürülüyordu. Zaten uzun celse boyunca hemen her muhalif sözcü aynı havayı çaldı. Hükümetin güven oya istemesinde gizli bir maksat vardı. Yani Hükümet diyordu ki, bu güven oyu bana verilirse benim bütün gelmiş geçmiş hatalarımın üstüne bir sünger çekilecektir. Bilgehan konuşmasını:

"— Hükümet meseleyi iç politika meselesi yapmak istiyor" diyerek bağladı ve kırmızı oy vereceklerini ifâde ederek kürsüden indi.

Alican konuşuyor

YTP Grupu adına Ekrem Alicana söz verildiğinde YTP Genel Başkam minik Grupu içinden kalktı ve sallana sallana kürsüye yürüdü. Evvelâ su içti, sonra boğazını temizledi nihayet konuşmağa başladı. Ancak, Alican başlangıçta pek form tutturamadı, ıkına sıkma söze başladı. Fakat sonra açıldı.

Alican konuşmasını iki nokta üzerine bina etti: Evvelâ, bu güven oyu yersizdi. Sonra Hükümet kendini ekâlliyette hissediyordu ve yeni bir kombinezona ihtiyaç vardı. Bu kombinezon da tabii bir AP - CHP halitası olmalıydı Alican bu arada bir hakikati da itiraf etti:

"— Mesele AP ile CHP arasındaki bir meseledir. Biz kuvvetli Hükümet istiyoruz.

Bundan sonra da Hükümetin Kıbrıs politikasını tasvip ettiklerini,

ama gene de kırmızı oy verecekleıni ifade ederek kürsüden indi. Doğrusu ağır liderin, ne demek istediği pek anlaşılmadı.

Alicana en güzel cevabı CHP Grupu adına konuşan Nihat Erim verdi. Erim, son, derece dikkatli ve tatmin edici bir konulma yaptı, terim, uzun konuşmasında güven oyu meselesini âdeta ders verircesine açıkladı ve bir Başbakanın istediği her konuda güven oyu istemine başvurabileceği m söyledi. Zaten Anayasanın 104. maddesi son derece sarihti. Sonra hücumlara değinerek şöyle dedi:

"— Muhalefet adına konuşan arkadaşlarıma sormak isterim, Kendileri bu konuda ne düşünüyorlar söyleyebilirler mi? Hem beğenmiyorlar, hem de fikir söylemiyorlar. Bu, Sen ne yaparsan yap ben seni yiyeceğim dermekten farksızdır".

İnönü kürsüde

Başbakan saat tam 9'a bir kala söz âldı. Koyu siyah' bir elbise giymişti. Dirsekleriyle kürsüye dayandı ve irticalen konuşmaya başladı. Başbakan ilk olarak Reşat Özardanın kürsüde yaptığı bir hatayı tashih etti ve sonra kendisini yapılan hücumları bir fiske ile saydı. İnönü şöyle dedi

"— Güven oyunu Bakanlar Kurulu kararı olarak getirdik. Bundâ ısrar ediyorum. Şimdi teklifler var, benim takriri geri almamı istiyor. Böyle şeyi ben yapmam"

İnönü sonra izah etti : Güven oyunu kuvvetli bir Hükümet Başkanı olarak Âmerikaya gitmek için istemişti. Üstelik güven oyu. İnönü hükümetinin eski icraatının bir temizlik berâtı olarak talep edilmemekteydi. Son hadiseleri, takip edilen politikayı Meclis, İnönüyle ayni paralelde mi görüyordu? Öyle ya Amerikada pekâlâ *"sen* böyle diyorsun ama, bak, senin memleketinde senin ekalliyet hükümeti olduğunu söylüyorlar. Onlar da tenin gîbî mi düşünüyor?" denilebilirdi.

İnönü bilhassa muhalefeti ikâz etti ve bir hükümet buhranının kendinden gelmeyeceğini bildirdi":

"— Ben genç subaylığımdan beri verilen vazifeyi sonuna kadar götürmeği îtîyad edinmişimdir. Beğenmezseniz, aranızda anlaşır ve beni düşürürsünüz, yoksa beni böyle bir noktaya itemezsiniz" dedi. Sonra sordu:

"<— Onu yapmazsınız, bunu yapmazsınız. Hükümete yârdım etmezsiniz Olur mu böyle şey?" Başbakan konuşmasının sonunda güven oyu isteminın kendisi için bir hak, vermenin ise Meclis için bir vazife olduğunu bildirdi ve

"— Rica ederim, en büyük sayıda geleceksiniz ve yeşil mi. kırmızı mı. beyaz mı oylarınızı büyük ölçüde kullanacaksınız" dedi,

İnönü konuşmasını noktalarken bir hususu bilhasa! belirtti, Kuvvetti bir Hükümeti temsil ettiği intibaını vermeyecek bir netice ile Amerikaya gitmek niyetinde değildi.

Oylama Cuma günü yapılacak ve hükümetin durumu belli olacaktır,

Dış Politika

Bir Amerika yolcusu

(Kapaktaki liderler)

Bu haftanın ortalarında. Birleşmiş Milletlerin Burmalı Genel Sekreteri U'Thant'ın Güvenlik Konseyine Kıbrısla ilgili olarak sunduğu raporu okuyanlar metnin altında gayriihtiyari bir imza aradılar: Makarlos! Bunu bulamayanlar Genel Sekreterin hâ'â "U'Thant" diye mi imza attığım merale ettiler. Burmalı Genel Sekreter imzasını pek âlâ, artık "U'Thantos" diye atabilirdi, Zira rapor eğer bir yunanlının elinden çıkmış olsaydı rumları ancak bu kadar tutabilirdi.. O kadar ki, umumiyetle rumlardan yana görünen meşhur Associated Press Ajansı bile Genel 'Sekreterin Kıbrıslı rumları tenkidinin Türkiyeyi ve Kıbrıslı türkleri tenkidi kadar, kesin pımadığını belirtmekten kendini alamadı.

Genel Sekreter hemen her noktada türkleri haksız çıkarmaya uğraşıyordu. Türk Alayı kışlasına çekilmeli hatta Adayı terketmeliydi, yahut en azından, kışlasına kapatılmak ve fiilî görev almamak şartıyla bu birlik Birleşmiş Milletler Kuvvetleri Komutanının emri altına girmeliydi. Türkiye Hükümeti Kıbrısa silâh, malzeme, ve eleman göndermekteydi, Türkiyenin müdahale tehdidi, Kıbrıslı rumları, tedirgin ediyordu, Kıbrıs türkleri Saint Hilarion'da gizli bir radyoyla yayın yapıyorlardı,. Türkler, Silâhlarını bırakmıyorlardı. Türkler rumlârın emri altına girmiyorlardı. Ne kadar kusur varsa hepsini ler yapıyorlardı.

Genel Sekreter buna mukabil, ılımların her davranışı için, eğer hak veremiyorsa mutlaka bir kulp buluyordu. Evet Makariosun Mecburi Askerlik Kanunu ve silâh satın alma kararı Güvenlik Konseyinin kararına aykırı mülâhaza edilebilirdi ama, adam ne yansındı? "Türkler gelecek" diye ödü patlıyordu. Hem, bir müstakil devletin bu çeşitten kararlar alması tabii hakkıydı, Sonra. Limasolda iki yunan subayıyla bir rumun öldürülmesi hikâyesi aydınlanamamıştı. Bu hadise-

İnönü ve Erkin gizli görüşmeden önce

Beklenmedik koz

den sonra rumlar tarafından rehine olarak alınan 32 türkün akıbeti meçhuldü ve. bunların hayatta olmaları pek zayıf bir ihtimaldi. Kaçırılan ingiliz binbaşı ve şoförü için de durum aynıydı. Türklerin en basit savunma haklarını kullanmasını yermek için kelime bulamayan U'Thant rumların bu çeşit en vahşiyane tasarruflarını mazur göstermek uğrunda atmadık takla bırakmıyordu.

Genel Sekreter bunları anlattıktan sonra Kıbrısta Birleşmiş Milletler Kuvvetlerinin çok faydalı olduklarını söylüyor ve tıpkı "Her şey mükemmel gidiyor, Madam la Markiz" adlı fransız şarkısında olduğu gibi işlerin iyi olduğunu bildiriyordu.

"Her şey mükemmel gidiyor, Madam la Markiz" şarkısında şato yanmıştır, adamlar ölmüştür, başa gelmedik felâket kalmamıştır, ama uşak hanımına hep, her şeyin mükemmel gittiğini haber vermektedir.

Haklı bir infial

Rapor, daha duyulduğu andan itibaren Türkiyede geniş bir sinirlilik yarattı. Birleşmiş Milletlerin bir büyük karnaval olduğu ve Burmalı Genel Sekreterin taraf tuttuğu biliniyordu. Ama işin bu kadar ileri götürülebileceği gerçekten düşünülmüyordu. Hadise, Kıbrıs Meselesinin Birleşmiş Milletlere götürülmesine Türkiyenin daha baştan itibaren niçin karşı koyduğunu gösterdiği gibi bunda ne kadar haklı bulunduğunu da gözler önüne serdi. Ahgkwamerıkan teklifini Makariosa kabul ettirtemeyen George Ball Lefkoşe dönüşü Ankaraya gelmiş ve Birleşmiş Milletlere gidildiği takdirde Amerikanın mutlaka iyi bir netice alınmasını sağlayacağım taahhüt etmişti

İyi netice buydu!

Mesele Birleşmiş Milletlere gittiğinde amerikanlar, sanki George Ball'un Ankaradaki sözleri kendilerini hiç ilgilendirmiyormuş gibi davranmışlardı ve şimdi. Güvenlik Konseyi tekrar toplandığında nasıl davranacakları pek bilinmiyordu. Ahbaplar mütemadiyen "yaparız, ederiz" diyorlar, fakat sıra işe gelince küçük parmaklarını binbir zahmetle ya kaldırıyorlar, ya hiç kaldırmıyorlardı.

İnönü Stikker ile makamında
Dostlar alış verişte

Genel Sekreterin raporu, İsmet İnönünün, Türkiyede böyle bir ziyaretin aleyhinde esen şiddetli havaya ve gittikçe kabaran amerikan aleyhtarlığına rağmen Başkan Johnson ile' görüşmekte fayda ummasını haklı gös teren bir yeni delil teşkil etti.

Johnson uçağını gönderiyor

İsmet İnönünün Johnson tarafından yapılan daveti kabul etmesi, Türkiyedekinin aksine, Amerikada ve bilhassa Beyaz Saray ile Amerika Hükümetine yakın çevrelerde memnunluk ve ferahlık uyandırdı. Fakat bu sırada bir aksilik çıktı. İnönü Meclisten, bu seyahatinin arefesinde ve bu seyahatiyle ilgili olarak güven oyu istemişti. (Bk. Hükümet - Sayfa : 8). Meclisin güven oyu muamelesini Cuma günü bitirmesi ihtimali vardı. Fakat bu gecikebilirdi de... Ayrıca İnönü, buradan doğru Amerikaya, washington'a hiç bir yere uğramadan gitmenin yorgunluğunu böyle önemli bir ziyaretten önce göze almak istemiyordu. Geceyi ya Pariste, ya Londrada geçirecekti. Onun için Sah günü Dışişleri Bakam Erkin Amerikanın Ankaradaki Büyük Elçisi Raymond Hare ile görüştü ve 22 Haziran günü için tesbit edilen ilk müzakerenin 23 Hazirana bırakılmasını istedi. Bir gün sonra Hare, Başkanın, İnönü rahat seyahat etsin diye kendi özel uçağını göndereceği cevabım getirdi. Bu dikkat ve incelik Ankarada makbule geçti. Başkan, İnönüyle bir an önce görüşmek istiyordu. Washington nihayet, Kıbrıs işinin acil durumunu anlamıştı. Üstelik 24 ve 25 Haziranda Papandreu da wasnington'u Ziyarete davet edilmişti. Amerika, iki devlet adamını bir emrivakiyle karşı karşıya getirmek niyetinde değildi.

Amerika işe giriyor

Başkan Johnson'un İnönüye yolladığı mesaj ve onun ardından Amerika Dışişleri Bakan Yardımcısı George Ball'un Atina ve Ankaraya gelişi, geride bıraktığımız hafta içinde, Birleşik Amerikayı artık kolayca çıkamayacağı bir biçimde Kıbrıs anlaşmazlığının içine itmiştir. İşin aslına bakılırsa, bu amerikan idarecilerinin biç de istemedikleri birşeydi. Fakat olaylar karşısında başka türlü davranamamışlardır.

Amerikalı idarecilere, eğer Batı ittifakını korumak ve Batının bütün savunma düzeninin dağılmasını önlemen istiyorlarsa Kıbrıs konusunda şimdiye kadar izledikleri karışmazlık politikasından ayrılmak gerektiğini anlatan olay, Türkiyenin önceki hafta sonunda Kıbrısa askeri bir, müdahale yapmak kararım vermesidir. Gerçekten, Türkiye o zamana kadar Batılı dostlarının Kıbrısta çevrilen rum dalaverelerinin içyüzünü anlayıp bu gidişe bir son verilmesini sağlamak konusunda kendilerine yardımcı olmalarını çok beklemişti. Fakat Adada olup bitenlerin hiçbiri Batılıların gözünü açmamıştır. Son olarak rumlar Kıbrıs Anayasasına aykırı olarak mecburi askerlik düzenini kurmak ve Adaya ağır savaş araçları getirmek kararım alınca, bu kadarına dayanamayan Türkiye de Kıbrısa müdahale etmeye karar vermiştir. İşte Batılıla-

rın, özellikle amerikalı dostlarımızın gözünü açan, Allaha şükür, bu olaydır. Türkiyenin Kıbrıs anlaşmazlığının kendi istemediği bir biçimde çözülmesinle kesin olarak karşı koyacağı anlaşılınca, amerikan dış politikasını yönetenler de uzun bocalamalar ve kararsızlıkları yeter görmüş olacaklar ki, bir de Türkiye ile Yunanistanın arasına girip bir anlaşma zemini bulunmasına yardım etmeyi denemek istemişlerdir.

Görünüşe bakılırsa, amerikan idarecilerinin bu anlaşma zemininin ne olacağı konusunda şimdilik hiçbir fikirleri yoktur. Başkan Johnson'un gelecek hafta içinde İnönü ve Papandreu ile yapacağı görüşmeler sonunda ortaya belki bir "ortak çarpan" çıkabilir. Fakat bu ortak çarpanın belirmesi de, ancak, Yunanistanın türk görüşüne yaklaşmasıyla mümkün olacaktır. Çünkü Türkiyenin görüşü, gerisinde toprak ilhakı ve bir topluluğun sindirilmesi gibi çağımıza yabancı amaçlar yatan bir görüş değildir. Türkiyenin Kıbrısı kendi sınırları içine almak, oradaki rum topluluğunu basit bir azınlık durumuna düşürmek gibi istekleri yoktur. Fakat, kendi güvenliği bakımından son derece önemli olan bir adanın yunan yönetimi altına girmesine, oradaki yüzbin türkün rum çetecilerinin insafına bırakılmasına asla razı olmayacaktır. Bugün Kıbrısta hem Türkiyenin güvenliğini, hem Ada türklerinin haklarını gerektiği gibi koruyacak düzene Türkiye razıdır. Yook, eğer Yunanistan bu çözüm yoluna 'yaklaşmaz, ya da "ille de Enosis!" diye diretirse, o zaman Türkiye de elbette Adadan kendi güvenliğinin ve soydaşlarının payına düşen parçayı isteyecektir.

Nitekim bu hafta. U'Thant raporunu verdiği gün Amerika Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan bir bildiri dikkati çekti. Amerikan gazetelerinden Washington Post Amerikanın Kıbrıs konusunda Enosisi desteklediğini yazmıştı. Bildiri bunu George Ball'un ağzından tekzip ediyordu. Amerikanın Enosisi desteklediği yalandı. Amerikanın, bir çare olarak henüz düşündüğü hal sureti yoktu. washington'da yapılacak Amerika-Türkiye ve Amerika-Yunanistan görüşmelerinden sonra bir neticeye varılacaktı. Amerika, bu hal suretinin ilgili tarafların mutabakatıyla bulunmasını istiyordu.

Bu bildin, Atinanın endişelerini arttırdı.

Can boğazdan gelir

Gerçekten, Kıbrıs anlaşmazlığı patlak verdiği zaman, Yunanistan, kendisine ortak bir çözüm yolu araştırılmasını öneren Türkiyeye bu anlaşmazlığın Türkiye ve Yunanistanı

İki Adam

Papandreu

Türkiyeyi ve Yunanistanı, devlet hayatında tecrübesi olan ve yaşlan ilerlemiş iki adam idare ediyor. İnönü ve Papandreu. Bunların her ikisi de, iktidarda bulunduktan sonra muhalefete geçmişler, orada mücadele etmişler, sonra tekrar işbaşına getirilmişlerdir.

Buna rağmen Amerika Cumhurbaşkanı Johnson, peşpeşe ağırlayacağı bu iki misafirinin şahsında iki apayrı siyaset adamı bulacaktır.

İnönü memleketteki geniş nüfuzuna ve kudretini Kıbrıs konusundaki asm cereyanları önlemek için kullanmaktadır. Doğrudan doğruya bu konu ve bunun -doğurduğu bazı dış politika gelişmeleri Türkiyede geniş kütlelerin Ur takım hislerini, temayüllerini değiştirmiştir. İnönü demagojiye asla iltifat etmemiştir ve etmediği için kendisini demagojinin esiri hissetmemektedir. Nihayet kesin vaziyet alabilmektedir ve heyecanlı kuvvetlerin dahi karşısına cesaretle, başarıyla çıkabilmektedir. İnönü Kıbrıs konusunda sadece demagojiyi değil, bir tek gün blöfü ve şantajı da denememiş, gösterişli tertipler yapmamış, sonradan sokaktan almanın güç olduğunu bildiği kuvvetleri sokağa itmemiştir.

Papandreu bunun tam aksidir. Karamanlise karşı uzun muhalefet yıllarında bu ihtiraslı politikacının başlıca silahı demagoji olmuştur. Küçüğünden büyüğüne hiç bir konuda Papandreu demagojiden ve hesapsız vaadlerden çekinmemiştir. Kıbrıs bunların bir büyüğüdür. Ama Papandreonun meselâ Atinanın taksi şöförleriyle de başı derttedir ve o küçük mesele büyük Kıbrıs Meselesine şaşılacak derecede benzemektedir.

İnönü

Atmada taksi şoförleri taksicilik yapanların çoğalmasından şikâyetçidirler. Yeni ruhsat «isteyenler - bunların adına Korsan denilmektedir - yarı kaçak çalışmaktadırlar. Papandreu seçim kampanyası sırasında hem eski taksicilere, hem Korsanlara mavi boncuk dağıtmıştır. Şimdi ne yapacağım bilememektedir ve Atinada taksi grevleri, şoför nümayişleri gündelik hayatı altüst etmektedir.

Papandreu bir takım baskılar yapabilmek için halkı çeşitli vesilelerle sokağa dökmüştür. Sokakta kendisine en ziyade organize komünistler yardım etmişlerdir. Onlar bir takım hisleri körüklemişlerdir. Ama bugün Papandreu bu cereyanların esiri durumuna düşmüştür ve bir liderin sahip olması gereken celadete, cesarete ve açık vaziyet alabilme kudretine malik bulunmadığından her geçen gün batağa biraz daha saplanmaktadır. Papandreunun Türkiyeyle bir ikili temasa geçmekten, hatta geçiyormuş intibaını vermekten bu kadar ürkmesi böyle bir vasiyetten doğan kompleksinin neticesidir.

Demagojiyi körükleyip ona esir olan bir siyaset adamı ve kuvvetini demagojiye; karşı kullanan bir devlet adamı.

Johnson Washington'da bu iki adamla konuşacaktır.

Başbakan İnönü otomobilinde gazetecilere cevap veriyor
Kapı aralığında muaşaka

ilgilendiren hiçbir yönü olmadığını, Kıbrıslılar arasında çözülmesi gerektiğini söylemişti. Atina, Avrupa Konseyi ve NATO'nun Kıbrıs işiyle ilgilenmesi söz konusu olduğu zaman da aynı görüşü, savunmuştur. Geride bıraktığımız hafta içinde Birleşik Amelikanın işe karışması üzerine yunan hükümeti bu sefer ağız, değiştirip bunun yalnız Türkiye ve Yunanistanı ilgilendiren bir anlaşmazlık olduğunu ile sürmeye başlamıştır. Fakat Ball-un Atinaya gelişinden sonra, yunan başkentindeki ağızlar bir kere daha değişmiştir. Geçen hafta sonunda yunan basınının yazdıklarına bakılırsa, Yunanistanın Türkiye ile bir görüşme masasının başına oturabilmesi için, herşeyden önce, 1930 Ticaret ve İkamet Sözleşmesinin, yürürlükten kaldırılmaşından vazgeçilmelidir, bir yeni bir, kanunla oniki mile çıkarılan türk balıkçılık bölgesi, yeniden altı milin altına düşürülmelidir, iki..

Türkiyenin yalnız kendi millî yetkisi içine giren bu iki davranışı Yunanistan öyle istiyor diye değiştirmesi elbette ki beklenemez. Yunan idarecilerinin bu gerçeği bildiklerine de hiç şüphe yoktur. Öyle olduğu halde Birleşik Amerikanın yardım isteğini ellerinin tersiyle bir tarafa itmemeleri, Papandreunun Washington'a gitmeyi kabul etmesi. Yunanistanın uzun sürede, bir uzlaşma yoluna gedeceğini gösteren ilk belirtilerdir, yunanistanı uzlaşmaya yönelen etkenlerin.,başında, hiç şüphesiz, Bâll'un Atina .hükümetiyle yaptığı görüşmeler geliyor. Birleşik Amerikanın yerli yersiz susmasından ve kendini Kıbrıs anlaşmazlığının, dışında göstermeye çalışmasından anlam çıkaran yunanlılar, Ball Atinaya gelinceye kadar washington'lu idarecilerin kendilerinden. yana olduklarını sanıyorlardı. Fakat Ball, yunan hükümetine bu düşüncelerin pek yanlış olduğunu anlatmıştır; Ball'a göre, eğer türk hükümeti Birleşik Amerikanın arabuluculuk denemelerini olumlu karşıladığı halde Yunanistan olumsuz bir tavır takınırsa bundan sonra doğacak olayların sorumunu Türkiyeye yüklemek mümkün olmayacaktır. Bu uyarma kitapsında kalan yunan hükümeti, Türkiyenin gerekirse neler yapabileceğini Pek iyi bildiği için sorumları kendi sırtına yüklenecek kadar yürekli çıkmamıştır.

Yunanistanı. biraz daha uzlaşır bil tutum takınmaya yönelten ikinci etken de. Türkiye ile bozuşmanın Yunan ekonomisine verdiği zararlardır. Kıbrıs buhranının Türkiye için de büyük ekonomik güçlükler yarattığına şüphe yoktur. Fakat en büyük darbeyi yiyen Yunanistan olmuştur. Atmadan gelen haberlere bakılırsa, Yunanistana gelen turistlerin sayısında bu yıl yarıya yaktı bir düşme vardır. Buna ek olarak İstanbula yerleşip iş tutan yunan uyruklu rumlar, da birer birer sınır dışı edildikçe, şimdiye kadar türk maliyesinden kaçırılıp Yunanistana aktarılan görünmeyen gelirlerde de önemli düşmeler olmuştur. Baki Yunan Dışişleri Bakanı Averoff-un 1962 ortalarında Türkiyeye yaptığı ziyaret sırasında, bütün işini gücünü bir tarafa bırakıp, bu rumlardan yalnız altı, yedi kodamanın daha o zamandan Türkiyeden çıkarılmasını önlemeye çalıştığını hatırlayanlar, Yunanistanın bunlardan akan gelirlere ne kadar bağlı olduğunu daha iyi anlamaktadırlar. Nihayet, Türkiyenin son günlerde kıyılarındaki balıkçılık bölgesini oniki mile çıkarması ve bu bölge içine yunan balıkçılarının gir-

mesini önleyecek etkili tedbirler alması da yunan ekonomisini önemli gelirlerinden birinden etmiş bulunmaktadır.

Anlatma olacak mı?

pazartesi günü washington'da Başkan Johnson - eğer Hükümet güven oyu alırsa- karşısında makûl, fa. kat kararlı bir adam bulacaktır. Bilinmeyen, Başkan Johnson'un Çarşamba günü, yani Papandreu ile konuştuğunda karşısında nasıl bir adam bulacağıdır. Yunan Başbakanının washington'a gelmeyi kabul etmesi, yani bu konuda Amerikaya bir söz hakkı tanıması kolay olmamıştır. Şimdi. U'Thant'ın münasebetsiz raporunun Papandreunun aklını başından bir karış havalandırdığı muhakkaktır. Böyle bir hava içinde, üzerinde sıkı bir baskı yapılmazsa, ihtiyar demagoga lâf anlatmak teksaslı politikacı için kolay olmayacaktır.

U'hant'ın raporu Güvenlik Konseyinin toplantısında Türkiye delegesinden şüphesiz gerekli cevabı alacaktır. Ama toplantıda İngiltere ile bilhassa Amerikanın ciddi vaziyet almaları lazımdır. Rapor onların da desteğiyle çürütülmek lazımdır. Zira hele İngiltere, Adada birlikleri bulunan bir devlet olması hasebiyle Burmalı Genel Sekreterin iddialarının gerçeklere hiç uymadığını mükemmelen bilmektedir. Eğer Güvenlik Konseyinden Papandreunun burnunu büsbütün kabartacak bir karar çıkarsa -ki, böyle bir karar, çok şeyi göze almış olan Türkiyeyi elbette ki bağlamayacaktır - Johnson'un bütün ikna kabiliyeti ihtiyar demagogu hatalı yolundan alakoyamayacak ve bir felâket bu bölgjye gelip çatacaktır.

New York'taki müzakerelerin havası Washington'daki müzakerelerin rengini tâyin edecektir.

A. P.

Bilinmeyen smokin

Ankarada mütevazı bir evin gardrobunda altı aydan beri giyilmemiş olarak bekleyen bir smokin, denilebilir ki bütün politikacıların meçhulü idi. Bu smokin geçen hafta çıkarıldı, fırçalandı, ütülendi ve giyildi. Beden ölçüleri biraz genişçe tutulmuş bulunan ve dilken terziye oldukça büyük sıkıntılar verdiği tahmin edilen bu smokinin mevcudiyeti şimdiye kadar bilinseydi türk politikasının en üst kademelerindeki bazı taktikler, plânlar ve düşünceler çok daha başka türlü olacaktı.

Smokin, pek dikkatsiz giyinişli İsparta milletvekili Saadettin Bilgiçe aittir. Bilgiç bu smokini "A. P. nin 1. Adamı" sıfatiyle davet, edilmiş olduğu Başbakanın Stikker'e ziyafetinde giydi!.

Bilgiç, savruk giyinişli, sanki her an bir şey olacakmış gibi kuşkulu, ha fifçe kekeliyerek konuşan bir adam dır. Bütün bunlara ilâveten, makas değmemiş bıyıklarıyla, da bir büyük partinin en önde gelen idarecisinden çok, mütevazi bir kasaba efendisini andırır. Bilgiç, bu dış görünüşünü değiştirmemeğe bugüne kadar hakikaten büyük bir itina göstermiştir. Yavaş yavaş, pek kimselere hissettirmeden partisinin en önemli makamı olan Teşkilât Başkanlığına kadar yükselmiş, köşebaşlarına yakın adamlarını yerleştirmiş nüfuzunu git gide arttırmış, fakat bütün bu safha larda hiç ama hiç sesini yükseltine mistir. Bu yüzden politik çevrelerde onun için şu kanaat iyice yerleşmiştir; «Bilgiç hiç bir zaman Ön plâna çıkmak istemez. Daima ikinci plânda kalıp, ipleri oradan elinde bulun durmak onun şahsiyetine en uygun davranıştır."

Gümüşpalanın ani ölümü ve bu suretle AP'de Bilgiçinkinden daha yüksek tek makamın boşalması, Türkiyenin en büyük iki partisinden birinde yaratacağı büyük değişiklikler bir yana, politik, çevrelerde yerleşmiş olan, Bilgiç hakkındaki kanaatin doğruluk derecesini de ortaya çıkartmak bakımından bir vesile ölmüş tur: Bilgiç yine "ikinci plânda kalma" politikasına devam edecek midir, yoksa artık, zamanın geldiğine hükmedip, liderliğe son adımım atacak mıdır?

Bilgiçin gardrobunda saklı bulu nan smokinin önemi bu noktada be lîlrmektedir. Eğer bu "ileri gelenlere mahsus" elbiseye bu, "ikinci plânda kalmağa mütemayil" politik açınınsahip bulunduğu bilinseydi, gerçekten, A. P. deki öne geçme yarışının ünlü simaları, Gümüşpalanın ölümünden hemen sonra bir başka strateji takip ederlerdi. Bugün artık, BU giçin, hayatı boyunca devam ettirdiği "ikinci plânda kalma" prensipîni zamanı gelince değiştirmeye en az altı ay evvel karar vermiş bulunduğu öğrenilmiştir. . Ancak bunu anlamak ta, pek çok politikacı geç kalmıştır.

Onikiye beş kala durum

A . P . tüzüğüne göre, önümüzdeki Ekim ayında yapılacak büyük kongreye kadar partinin başında bu lunacak olan Genel Başkan Vekili,

Smokinli Bilgiç eğleniyor
Derinden sessizce

bu haftanın sonlarında, AKİS baskı ya verildiği, sırada seçilmiş olacaktır. Haftanın başında Pazartesi günü TBMM binasındaki AP Grup İdare Heyeti toplantı salonunda bir araya gelen AP Merkez İdare Heyeti, bu konudaki seçimi yapmaya yetkili ki lınmış bulunan Merkez Temsilciler Meclisinin 13 Haziran Perşembe gü nü toplanması kararını almıştır. Bu kararın alındığı sırada bütün A. P. lilerde isteyerek veya istemeyerek ha- sıl olan düşünce şudur: "Kongreye kadar Saadettin Bilgiçin Genel Baş kan vekilliğine seçilmesi normaldir!"

Oysa, birkaç gün evveline kadar, "ılımlı" tâbir edilen ve AP bünyesin de vakıa haline gelen "Bilgiç ve eki- binin İktidarı" na karşı çıkmaya ka- rarlı bazı politikacılar, Temsilciler Meclisi toplantısında bir adayı bayrak yaparak mücadeleye girişmeğe karar lı görünmekteydiler. Bu ılımlılar a- rasında yer alan Muhittin Güven, Ce lâl Ertuğ, İhsan Önal ve Ahmet To- paloğlu kongrelere gidiyorlar, teşkilâ tı Bilgiç ve arkadaşları aleyhine tah rike çabalıyorlar, Parti içinde pasif kalmayı tercih eden, fakat düşünce itibarile kendilerine benzeyen arka- daşlarını açık bir mücadeleye giriş- mek için ikna etmeye çalışıyorlardı. Bu grup, Temsilciler Meclisi toplan tısında Bilgiç grupu adayının kargı sına emekli Orgeneral Tekin Arı- burnunu aday göstererek çıkma ta- savvurunda idi. Bu muhalif ekip; Bil- giçin, bilinen kuvvetine rağmen. Ge- nel Başkanlığa giden yola aday ola- rak adım atmıyacağmı, kendisini teh- likeye düşürmiyeceğini aynı fikirde olduğu bir başka kimseyi aday ola- rak destekliyerek yine ikinci plânda kalacağını hesaplıyordu.

Aynı hava Bilgiç ve arkadaşları arasında da hakimdi. Genel Başkan adayı olarak daha çok Bilgiçin Is- partalı arkadaşı Süleyman Demire- lin ismi tekrarlanıyordu Demirelin ne derece bilgili, ne kadar akıllı oldu ğu, Genel başkanlığa ne de güzel ya- kışacağı tatlı tatlı konuşuluyor, bu- nun hesapları yapüıyordu. Üstelik Kayseriden gelen talimat da o hava- daydı. Menderesin eski Genel Müdü rünün bu işin ehli olduğu kulaklara fısıldanıyordu .

Aradan geçen birkaç gün, haf- tanın başlarına doğru, liderlik kuli- sinden eser havayı birdenbire değiş- tiriverdi, ılımlıların hızı kesildi, Bil- giç umulmadık derecede kuvvetli bir aday olarak ortaya çıktı. Bu, o dere ce kuvvetli bir rüzgârdır ki, AP Ge- nel Başkanlığım çantada keklik de- ğilse bile ona yakın bir ihtimâl ola rak gören ve "Vazife teklif edildiğin de reddedemiyeceğlni" gazetecilere be- yan etmeğe başlıyan Tekin Anburnu bile kendisini âni bir ihtiyatın kontro lüne sokmak lüzumunu duydu.

Arıburnu artık, bu konudaki so rulara, büyük Kongreden bahsederek cevap vermektedir. Bir AKİS muha- biri, Salı günü, çiçeği burnunda bir senatör olarak Meclis Lokantasında yemek yiyen emekli Orgenerale soru lar sordu ve hepsine şu değişmeyen cevabı aldı:

"— Bu konuda Kongre selâhiyet

Tekin Arıburnu
Tornistan

lidir. Kongrede oyların teveccüh etti gi kimse Genel Başkan olacaktır. Ko- nuşmak erkendir."

Politika ince sanattır .

A.P. Erzurum milletvekili Turhan. Bilgin, ise Perşembe günü yapı lacak seçimle ilgili soruya :

"— Binde binbir ihtimalle Saadet tin Bilgiç Genel Başkan vekilliğine seçilecektir!" cevabım verdi.

Bilgine bu konu ile ilgili soruvu soran kısa boylu gazeteci, cevaptan tatmin olunmamıştı. Kıpırdandı, pan talonunu düzeltti ve kafasını kurcala- yan noktayı açıkladı :

«— Ama, nasıl olur? Saadettin Bilgiç nereden alıyor bu kadar Kuv- veti?"

Bilgin gülümsedi ve :

"— ooooo, sen askere gideli köp rülerin altından çok sular aktı..." de di.

Sonra Bilgiçi anlattı. Turhan Bil- ginin anlattığına göre, Saadettin Bil giç günde 16 saat çalışabilen, sinirle rine son derecede hakim ve gayesine doğru inatla ilerleyen bir politikacı ti pidir.

Bilgiç, Turhan Bilgin tarafından nakledilen - bu hususiyetlere belki sa- hiptir, belki değildir. Fakat Temsil- ciler Meclisi toplantısına doğru kendi adaylığım kuvvetlendirmek için kul- landığı usûlle hakikaten kurnaz bir adam olduğunu ispat etmiştir, Ispar- talı doktor, ortalıkta bir takım aday isimleri dolaşırken katiyen heyecan lanmamış, telâşa düşmemiş, kendisi- nin aday olmak istediğim ise hiç ağzın- dan kaçırmamıştır. Yaptığı sadece, a- dayların dezavantajlarını saymak ol- muştur. Böylece Çeşitli adayların çe şitli kusurları partilerin gözleri önün de şöylece sıralanmıştır :

Tekin Arıburnu Genel İdare Kuru- lu toplantılarına bile katılmamışken, zenbille genel başkanlığa mı yüksel- tilecektir? Suat Hayri Ürgüplü AP üyesi bile değildir. Ali Fuat Cebesoy ise seksenini geçkin bir ihtiyardır. Süleyman Demirelin böyle bir kusuru yoktur, yoktur ama, o da Parlâmento üyesi değildir. Meclis çalışmalarında bu bakımdan güçlükle karşılaşacak- tır.

Böylece ortada, kala kala Saadet tin Bilgicin kendisinin kaldığı görül- -üş ve Genel Merkeze hâkim olan grup, hiç olmazsa Kongreye kadar parti kademelerindeki durumu de- ğiştirmemek gerekçesini de kuvvetli bularak Bilgicin adaylığını benim- semiştir. Bir arada, Bilgiçin adaylığı- nı duyunca "olur mu yahu?" diye hay ret edenler de şu tılsımlı kelime ile ikna edilivermişlerdir :

"— Tesanüt!"

Partinin tekrar parçalanması, is tifaların, kavgaların yine başlama sı ve "yakınlaşan iktidar"ın bu yüz- den tehlikeye düşmesi ihtimali, ada ya itiraz etmek isteyenler üzerinde gerçekten büyük bir tesir yaratmış ve bu hikâye bir korkuluk gibi kul- lanılmıştır. Böylece ılımlılar sindiril miş ve partiyi idare eden en müfrit

kimselerin iktidarına bir perçin daha eklenmiştir.

Ancak, A.P. ye bu çekingen tutum ne derecede faydalı olacaktır? Bunun cevabını AP 'den müstafi İstanbul milletvekili Cevdet Perin su cümle ile verdi :

"__Demokrat Parti de 'tesanüt, tesanüt!' diye kendini kurtarmak şansun kaybetmiş, tesanüt, tesanüt!' diye gitmişti..."

Her halde, A.P. içinde şimdiden başlamış bulunan "Eski Demokratlar - Irkçılar Mücadelesi" Ragıp Gümüşpalanın aradan çekilmesiyle kıran kırana bir savaş olmakta gecikmeyecektir.

Nitekim bu hafta, istanbul da A.P.li eski Demokratlar tarafından çıkarılan gazete bir hikâyeyi tefrika etmiştir: A.P. de ırkçı takım Saadettin Bilgiçler ve Gökhan Evliyaoğlular. Celâl Bayarın kızı Nilüfer Gürsoyun Kütahyadan A. P. senatör adaylığını nasıl veto ettiler!

Partiler

Küskün biraderler

Kahveci Haşimin görevli bulunduğu kulis salonunda, sigara dumanları arkasında âdeta kaybolmuş bir grup, dikkatleri çekiyordu. Suratların alabildiğine asık, sigaraların somurulurcasına içilmekte olduğu bu grupa dahil bulunanlar öne doğru eğilmişler -son derece can sıkıcı olduğu salonun öbür ucundan bile farkedilen-, bir konuyu tartışıyorlardı.. Günlerden Pazartesiydi, saatler 17 'yi gösteriyordu. Grupu meydana getirenler, ise Ekrem Alican, Raif Aybar, Yusuf Azizoğlu, Ahmet Oğuz, Hasan Dinçer ve daha bazı CKMP ve YTP'lilerdi.

Sigaraları kahveler, kahveleri yine sigaralar takip etti. Topluluğu saran efkâr bir türlü dağılmıyor -konu ne ise?-, tartışma hararetlini bir türlü kaybetmiyordu.

Düğüm ancak ertesi günü çözülebildi. Meclisin bir gün önce yaptığı gizli toplantıda Başbakan İsmet İnönünün güven oyu istediğini haber veren gazeteler, bu arada Başbakanın bir AP 'liyi de müşavir veya müşahit olarak Amerikaya götürmeğe niyet ettiğini yazdılar. Dikkati çeken husus. AP dışındaki partilerden müşavir islenmeye lüzum hissedilmemiş olmasıydı. Anlaşıldı ki, bir gün önce Meclis salonlarında, iki kavruk parti idarecilerini bir araya getiren dert, ortak ve ortak olduğu kadar kendileri için acıydı: Kaale alınmamak!... .

Esprileri ile meşhur bir politikacı bu durumu da kendi üslûbu ile şöyle izah ediverdi :

"— Evet ama Alican niye üzülüyor? Hükümetin göreve devam edip etmemesi konusunda Senato ara seçimleri sonuçlarına göre hareket edilmesi gerektiğini söyleyip duruyordu. İsmet Paşa da onu dinledi. Hem güven oyu istedi, hem de Amerikaya Muhalefetten müşavir götürür. ken Senato ara seçimlerindeki sonuçlara göre seçim yaptı..."

Ekrem Alican
Kel

Kulağa Küpe ...

Tarak!

Bir *politikam haykırıyor: "Bu hükümet kuvvetli değil! Onu, devirmek lazım."*

Kim bu?

Son seçimlerde, tek' şanslı bölgesi diye bildiği doğu illeri dahil tek, ama tek senatör kazanamamış olan ve kesin tasfiyeye tâbi tutulmuş bulunan Ekrem Alican.

Hani boşuna "kelin mehemi olsa kendi başına sürerdi" dememişler.

Ancak Alicanın, meseleye bu espri li taraftan bakarak sevinmesi pek olacak iş değildir. Şimdi, YTP olsun CKMP olsun, bilhassa Senato ara seçimlerinin sonuçlarından mütevellit tarifsiz kederler içinde bulunmak tadırlar. Senato ara seçimlerine dahi giremeyen MP'nin durumu ise bun fardan daha parlak değildir. Son seçim göstermiştir ki, Türkiyede seçmenler iki büyük partinin dışındaki partilere artık yüzvermemektedirler. YTP ve CKMP 51 senatörlükten bir tanesini, bile alamamışlar, üstelik kura isabet eden birkaç senatörlerini de kaybetmişlerdir. Teşkilâtları çoktan çözülmeğe başlamış olan bu kavruk partiler, şimdi bir de milletvekili ve senatörlerinin, tekrar seçilebilmek endişesiyle, birer ikişer, büyük partilere kaydıklarım seyreylemeğe başlamışlardır. TBMM 'ye 1961'de 54 milletvekili ve 18 senatörle gelen CKMP, bugün-yarısından fazlası da kaçmak üzere bulunan - 20 milletvekili ve 4 senatöre sahiptir. 1961'de 100'e yakın milletvekili ve senatör kazanan YTP nin ise şu anda sadece 32 milletvekili ve 10 senatörü vardır. Bu iki kavruk parti, hiçbir, zaman iç huzuruna da kavuşamamıştır. Bir kaç hafta önce kendini toparlamak amacı ile bir büyük kongre yapan YTP, bundan yeni bir bölünme ile. çıkmış, Hayri Mumcuoğlu ile Kâmuran Evliyaoglu partiden istifa etmişler, Fahrettin Kerim Gökay da bir kısım arkadaşları ile birlikte isyan bayrağını çekmiştir. Artık YTP Grupunu herhangi bir konuda bir karar etrafında toplamak mümkün olamamaktadır. CKMP 'de de durum bundan farklı değildir. Saadet Kaçar - Ahmet Tahtakılıç iklisi, taa baştanberi kendilerine has, müstekil bir politika izlemektedirler. Eski Adalet Bakam Abdülhak Kemal Yörük de bir zamandan beri kendine daha başka yönde müstakil, bir yol seçmiş bulunmaktadır.

Ümit dağın ardında

CKMP'de ise durum daha açıklıdır. Nitekim bu haftanın başında Hasan Dinçer :

"— Vatandaşı uyarmağa çalışacağız!" dedi.

Herzamanki sükûnet ve ciddiyeti ni yine muhafaza ediyor, fakat karamsarlığını saklamağa pek muvaf. fak olamıyordu. Devam etti:

"— Seçim sonuçlan CKMP için bir sürpriz olmamıştır. Türkiye daha önce de buna benzer anlar yaşa-

İflas Eden Efsane

Kısmi senato seçimlerinde oyların nasıl dağılmış olduğu tesbit edilmiştir. İki büyük parti, AP ve CHP % 40'ların içindedir. Ancak AP % 40'ların tepesindedir, oyların % 49'undan fazlasını almıştır; CHP ise % 40 'ların tabanındadır. oyların % 41 'nden biraz fazlasını toplamıştır. Geri kalan % 10 ise küçük partiler ve bağımsız adaylar arasında taksim olunmuştur.

A.P. nin mahalli seçimlere olduğu gibi kısmi senato seçimlerine de nasıl ve hangi iddialarla girdiği hatırlardadır. En mübalağacılar % 80 1er den bahsetmişler, çok ölçülü kimseler % 60 'ı tabu saymışlar, en ihtiyatlılar "kesin ekseriyet" ten bir an şüphe etmemişlerdir. Her iki seçimde de A. P. % 50 'nin altında kalmıştır.

Ak koyunla kara koyunun köprü başında belli olmasından önce iki kaynaktan bir propaganda kuvvetle üflenmiştir: Türkiyede millet A.P. ye oy vermektedir! Bunu A.P. liler, Meclisin teşekkül tarzı ne olursa olsun iktidarın kendilerine verilmesinin mucip sebebi diye göstermeye çalışmışlardır. Bunu demokratik rejimin karşısında olan bir zümre, böyle bir ortamda oyla iktidar kurulamayacağının delili olarak kullanmıştır.

Bu A. P. ala ala, "öldü, bitti'"denilen C.H.P, den % 8 fazla oy alabilmiş ve % 50 'yi dahi bulamamıştır. Bu aslında, tabii % 4 'lük bir fark demektir. İki parti arasında dalgalı oylar" % 4 nisbetinde bir oynama yaptığı takdirde tam eşitlik hasıl olacaktır.

Memlekette böyle bir istidat var mıdır? Kısmi senato seçimlerinin neticesi bu suale "Evet" cevabının verilmesini gerektirmektedir.

C.H.P. 1961 seçimlerinde, iktidarda olmadığı halde iktidarda bulunduğu zehabının millete hâkim olduğu bir devreden sonra, avların % 37 sinden azını almıştır. Bu C.H.P. bir "A.P, ortaklığı", bir de "Y.T.P., + C.K.M.P. ortaklığı" denemesinden sonra tekrar bir seçime katılmıştır. O mahalli seçimlerde % 37 'den kıl payı fazlasını kazanmıştır.

C.H.P. kendisini bundan sonra bulmuştur. "Kuvvetli Hükümet"in Mecliste oyu çok, ama hareketsiz ve daimi çekişme içindeki, hükümet olmadığı, tam aksine, kararlı, azimli, planlı ve reformcu, fikir sahibi bir hükümet olduğu anlaşılınca C.H.P. bu hükümete geçmiştir.

Bu hükümet, memleketin muhtaç olduğu reformlara henüz sadece bir ucundan başlayabilmiştir. Bu hükümet, reformdan çok reformun adıyla ve reform niyetiyle geçinmiştir. Ama niyetlerini belli etmiştir: Vergi adaletini, sosyal adaleti, toprak reformunu kendisine bayrak yapmıştır. Eli kota serbest çalışmıştır. Alaturka "ey kaygısı" nı elinin tersiyle itmiştir. Geniş kütlelerin yavaş yavaş ihtiyaç ve gerçek temayüllerini anlamıştır.

Bu hükümeti kuran C.H.P. oyların % 41 inden fazlasını bir çırpıda toparlayabilmiştir. Hem de, kendi teşkilâtında artık gerekli olan reorganizasyonu daha yapamadığı halde...

Bu, C.H.P. 'ye, hiç olmazsa, tutulacak yolun ne olduğunu gösterecek bir ışıktır.

mıştır. O zamanlar da vatandaşlar sadece iki partiye yönelir görünmüşler, fakat CKMP hayatiyetini yine muhalaza etmiştir. Biz mesaimize devam edeceğiz."

Dinçer, seçim şanslarını tükettik: lerini farkedip CKMP' yi terketmeğe hazırlanan milletvekili ve senatörlerin varlığını kabul etmektedir. Bu konuda dediği şudur :

"— O fikirde olanlar birer ikişer gidiyorlar!"

CKMP' nin bütün bunlara rağmen nasıl olup da ümidini muhafaza edebildiği hakkındaki soruya ise Dinçer, önümüzdeki günlerde partiyi canlandırmak ve yaşayacak hale getirmek için bir büyük kongre yapılmasının düşünüldüğünü, bu kongrede günün ileri fikrî ve sosyal akımlarına uygun yönde program değişikliği yapılacağını ifade ederek cevap verdi.

YTP liler de konuşmalarında bunlara benzer sözler söylemektedirler. Onların dillerinde de bugünkü durumun geçici olduğu, vatandaşın bir gün memleketin iki kampa ayrılmasının zararını anlıyacağı ve kendi partilerine teveccüh edeceği hikâyeleri dolaşmaktadır. Bunlar A. P. nin ne kötü parti olduğu hususunda vatan daşın akşama sabaha ayılıvereceğini tekrarlamaktadırlar.

Ağlı öyle söyler ama..

Lâfa bakılırsa, memlekete en faydalı, en vatansever, istikbâl bakımından yaşamaları en fazla zaruri olan bu partiler icraata gelince gerçek bünyelerinin büyüklüğüne inivermekte ve denize düşenin yılana sanlabileceği prensibinden bol bol yararlanma yatana tutamaktadırlar. CKMP, büyük parti olma sevdasıyla, önüne gelen-makbûl gayrimakbûl-bütün fırsatlardan faydalanmak için olağan üstü bir gayret göstermekte. YTP de kader birliği ettiği arkadaşından bu konuda geri kalmamaktadır.

"Yaşatmak için" gerekçesi bu 'ki partiyi kılıktan kılığa sokmaktadır. Meselâ CKMP, kafalarının içi artık iyice ortaya çıkan Türkeş grupunu partiye dahil ederek, Türkiyedeki gerici oylardan yararlanma tasavvuruna rahatça girebilmiştir. Hâlen de bu hevesten vazgeçmiş değildir. Meselâ YTP, kendi bünyesinden çıkan bir Sağlık Bakanının devletin sosyal yardımlarını Türkiyenin belli bir bölgesine teksif etmesini hoşgörü ile, hattâ-bu politikacıyı Genel Başkan vekili seçmek suretile - alkışla karşılıyabilmiştir.

Bu, "memleketçi" iki parti her türlü iç ve dış politika gelişmesini kendi partilerinin yararı ağsından tahlil edebilmekte, "belki hükümete girersek büyürüz!" "belki AP-CHP koalisyonu olur da. muhalefette yalnız kalırsak teşkilâtımızı yerliden kurabiliriz..." şeklindeki mülâhazalarla en kritik devrelerde bile memleketi hükümetsiz bırakabilecek davranışlara yönelebilmektedirler.

Nihayet, demokrasiyi ne kadar sevdikleri konusu açıldı mı, desteksiz atan bu iki parti mensupları, istikbâllerini hesaplarken. A.P. iktidarı kazanır, fakat iktidara kavuşamazsa, kendilerine ne güzel sahalar açılabileceği tahayyülüyle mestolmaktadırlar.

Bütün bu çelişmelerin neticesine yazık ki - yine küçük parti olarak kalmaktan ve gündengüne eriyerek, sararıp solmaktan ileri gitmemektedir.

Haftanın başlarında Hükümete güven oyu verip vermemek konusunu görüşmek için toplanan CKMP grupundan çok geç saatlere kadar ses seda çıkmayınca, bir gazeteci, Meclis koridorunda rastladığı bir politikacıya:

«— CKMP ne oldu?" diye sordu ve aynen şu cevabı aldı :

"— Aranıyor! Eğer bulunabilirse, ne karar aldığını öğrenmek mümkün olacak...."

Değişmeğen Oyun

1919 yılının 13 Mayıs günü, Pariste, dört büyük müttefikten İngiltere, Amerika, Fransa, İtalya- müteşekkil Dörtler Konseyinin toplantısında şu ilgi çekici konuşma cereyan etmiştir:

Lıyd George: Niyetim, Kıbrıs adasını da Yunanistana vermektir.

Clemenceau: Unutmayınız ki Berlin Andlaşmasına göre bunun için benim muvafakatimi almak mecburiyetiniz vardır.

Lloyd George: Umarım ki verirsiniz!

Wilson: Eğer Yunanistana bu hediyeyi yapabılirsenis büyük bir şey olur.

Fakat sonradan Dört Büyükler, bilhassa ingilterede beliren itirazlar karşısında, Lloyd George'un bütün arzusuna rağmen Yunanistana bu "hediye"yi yapamamışlardır, Yunanistan, "hediye" kelimesinin de açıkça ortaya koyduğu gibi, üzerinde hakkı bulunmayan bu aday; şimdi, kırkbeş sene sonra, yarı zorbalık, yarı şantajla ele geçirmeye tekrar çalışmaktadır.

En ziyade, Londradaki yunan elçiliğinin 1919-20 yıllarına ait arşivinin açıklanmasıyla ortaya çıkan ve bir yunanlının, Dimitri Kitsikisin kalemiyle aydınlanan gerçekler göz önünde tutularak hazırlanan bu yasa serisinde bir husus belirmektedir: Yunanistanın Türkiye ve tiritlerle meskûn topraklar üzerinde daima gözü olmuştur. Fakat Yunanistan hiç bir zaman bu arzusunu, kendi bileğinin kuvvetine dayanarak gerçekleştirmeyi göze alamamıştır. Daima başkalarının arkasına saklanmış, daima bir takım oyunlarla Türkiyeyi haklarını savunamaz, kuvvete kuvvetle mukabele edemez, elini kıpırdatamaz hale getirmeye çalışmıştır.

Tıpkı, bir çıkarmadan önce müdafaa bölgesinin havadan müthiş bir bombardımana tabi tutulması gibi.. Bu bombardımanla her türlü savunma imkânının yok edildiğine inanmadan yunanlılar hiç bir zaman harekete geçmemişlerdir. Harekete geçip te hesaplarında yanıldıklarını anladıklarında ise derhal feryada başlamışlar,' başkalarını çağırmışlar, onlardan yardımın en tesirlisini, "fiilî müdahale"yi istemişlerdir.

1919-20 yıllarının akılda kalan birinci dersi budur.

Venizeloson kampanyası

Venizelos "havadan bombardıman" olarak, kurduğu korkunç propaganda mekanizmasıyla yaptırttığı Türkiye aleyhtarı kampanyayı kullanmıştır. Yunanlıların 1919-20 yıllarında bir büyük avantajı olmuştur: Türkiye harbi alınanların safında yapmış ve kaybetmiştir. Bu avantajın iki cephesi vardır. Bir defa, Türkiye mağlûptur. Onun hakkında bir muamele yapmak. lüzumu vardır. "Hasta Adamın tasfiyesi için, bu bir büyük fırsattır. Osmanlı İmpartorluğu uzun asırlardan beri Avrupa için bir. baş belasıdır. İmkân ele geçmişken onun işini kesinlikle bitirmek çok faydalı olacaktır, Bütün mağlûplarla andlaşmalar yapılmamakta mıdır? Türkiye Meselesi de o çırpıda halledilebilir. Nasıl halledilebilir? Kolunu kanadın; kırıp onu rumlara, ermenilere ve başka heveslilere peşkeş çekmek suretiyle..

Venizeiosun propaganda mekanizması bu temayı dikkatle işlemiştir.

İkincisi, dört yıl harp içinde yaşamış olan batılı galiplerin bütün düşmanlarına karşı bir hıncı vardır. Büyük bir tehlike geçirmişlerdir, ölüm-kalım savaşı yapmışlardır. Kendilerini buna mecbur eden İtilâf Devletleri her türlü cezaya müstahaktırlar. Hele bunların içinde bir tanesi vardır ki o üstelik hristiyari da değildir. Müslüman-

Yunanlıların süngülediği bir türk

dır ve idaresi altındaki hristiyan kardeşlere görülmemiş zulüm yapmış, onlara işkence etmiştir, Bu hristiyan kardeşler, şimdi galip gelmiş olan öteki hristiyanlar tarafından mutlaka himaye altına alınmalıdırlar. Çalan saat onların saati olmalıdır.

Venizelosun propaganda mekanizması bu temayı da ön plânda tutmuştur.

Hilâle karşı haç

Yunanlıların bütün gayreti, 1919 yıllarında bir gecikmiş Ehlisalip Ruhu yaratmak istikametinde olmuştur. Kiliseyi, papazları, hatta ermenileri seferber etmelerindeki maksat bodur. Papazlar tütün o mücadele devrinde' birinci rolü oynamışlardır. Politikacılar, sempati toplamak için öne hep papazları sürmüşlerdir. Zaten, doğrusu istenilecek olursa, Fener Patriğinden bölge metropolitlerine, her cüppeli bir yunan ajanı, hatta bir yunan siyaset adamı olarak belirmiş; çalışmış, uğraşmıştır. Hristiyan gönülleri fethetmek için Venizelos Kiliseyi başlıca müttefiki yapmış, onu kullanmıştır. Bu yazı serisinde Ellenizm -Kilise işbirliğinin bir çok vesikası, reddedilemez şekilde gözler önüne serilmiştir.

Bu savaşta Kıbrıs Kilisesi de, bugün Makariosun idaresindeki Kıbrıs Kilisesi kadar faal olmaktan geri kalmamıştır. Ancak Venizelos, gözü asıl büyük lokmada olduğundan dolayı ve büyük lokmayı ancak ingilizlerin

Lord Kıtchener Fransada

desteğiyle yiyebileceğini bildiğinden Kıbrıs konusunda fazla ısrar etmemiş, hatta Yunanistanın Ada üzerinde bir hakkı olduğunu belirtmemiş, bunu bir "hediye" diye almak için hazırlık yapmıştır.

Şimdi, aradan geçen kırkbeş yılın sonunda, Kıbrıs konusunda Yunanistanın aynı politikayı takip ettiği, sadece buna daha fazla şantaj ilâve ettiği gözden kaçmamaktadır. O günkü Lloyd George'un yerine Atina ve oranın yeni Venizelosu pozundaki Papandreu Amerika Cumhurbaşkanı Johnson'u kullanmak istemektedir. Amerikanın komünizm korkusu", bugün Atinanın faydalandığı başlıca kozdur. Yunanistan, Kıbrısın komünist olmaması için tek çarenin, bu Adanın Yunanistana "hediye edilmesi"nden ibaret bulunduğu zehabını Amerikanın, Başkan Johnson'un ve daha başka batılıların zihinlerinde uyandırmaya çalışmaktadır. Bir yandan Makarios, diğer taraftan Papandreu, bizzat tahrik ettikleri komünistleri bir öcü gibi göstermekte, onların kollarına düşmemesi için Adanın Yunanistanın kolları arasına terkedilmesi gerektiğini söylemektedirler. Buna Onanan çıktığı, Türkiyede esefle görülmektedir.

Nush ile uslanmayanın...

Yunanistanın Türkiyeyle ilgili olarak 1919-20 yıllarında çevirdiği manevraların ilk kısmı şu hedefe müteveccih olmuştur: Müttefiklerden, Anadoluya bir çıkartma yapmak için müsaade istihsali. Bu yazı serisinde, böyle bir izni koparabilmek için Basil Zaharoff'tan Lloyd George'un şahsî dostlarına ve papazlardan sosyalistlere, ermenilerden yahudilere bütün kuvvetlerin Venizelos tarafından nasıl seferber edildiğinin hikâyesi açık bir şekilde nakledilmiştir. Venizelos bu gayesine ermiş, Dörtler Konseyi, italyanların muhalefetine ve fransızların hoşnutsuzluğuna rağmen yunanlıların İzmire çıkmasına peki demiştir.

Fakat yunanlılar Anadolu Seferini hiç bir zaman bir turistik seferden daha çok ciddîye almamışlardır. istedikleri şu olmuştur: Türkiyenin elinden her türlü mukavemet imkânı alınsın, ondan sonra yunanlılar' kollarım sallaya sallaya, kahramanca Anadolu içine yürüsünler! Hadiseler bu şekilide gelişmeyince ve türkler silâha sarılınca yunanlılar derhal müttefiklerine dönmüşler ve "imdat!" dîye haykırmaya başlamışlardır.

Türklerden mukavemet görür görmez, Venizelos baş dostu ingilizlerden İzmire kuvvet göndermelerini istemiştir. Halbuki İzmire yunanlıların çıkması iznini koparıncaya kadar Venizelosun hep söylediği, yunan kuvvetlerinin Anadolu içinde nizam ve asayişi koruyacakları, oraya medeniyeti götürecekleri olmuştur. Nitekim bu husus, fransız "L*a,* Revue des Deux Mortdes" dergisinin 15 Aralık 1920 tarihli sayısında açıkça belirtilmektedir. Dergide şöyle denilmektedir:

"M. Venizelosun kendi vatanı için beslediği büyük iddialar, Büyük Britanyanın şark politikası ile de bağdaşmış ve o sayede gerçekleşmiştir. M. Venizelos İzmire çıkmayı ve ingilizleri türk milliyetçiliğinden kurtarmayı teklif etmiştir."

Bundan dolayıdır ki Anadoluya ayak basan yunan ordusunun vuruşma mecburiyeti karşısında kalması üzerine Venizelos ilk iş olarak İngilizlerden yardım istemiştir. Eğer yunan dostu Lloyd George'a kalsaydı, İngilizler belki de İzmire bir "yunanlıları kurtarma seferi" tertipleyebilirlerdi, Ama bir yandan bu "hilâle, karşı haç" kampanyasının, İngiliz idaresinde yaşayan müslümanlar arasında derin akisler yaratması, diğer taraftan. İngilterenin yeni bir harbe hiç istekli olmaman buna imkân bırakmamış ve Yunanistan türklere karşı kendi kaderiyle başbaşa kalmıştır.

Venizelosun şikâyetleri

Bilinmesi gereken bir gerçek, Lozan Konferansı sırasında Venizelosun Türkiye temsilcisi İsmet Paşaya bu hususu açık açık söylediği ve şunu ilâve ettiğidir:

"— Böyle olacağını bilseydim, hiç İzmire çıkar mıydım?"

Gerçi kurnaz giritli, .bütün Lozan Konferansı boyunca Türkiye Baş Delegesinde yunanlıların İzmire kendi arzularıyla çıkmadıkları, kendilerini Büyük Müttefiklerinin bu maceraya ittiği intibaını uyandırmaya çalışmış-, tur ama, bugün açıklanan vesikalar bunun doğru olmadığını ispat etmektedir. Yunanlıları 1919-20 macerasına, kendi Büyük Yunanistan hayâllerinin attığı ortadadır. Venizelos bilhassa Londradaki yunan elçisi Kaklamanosa yazdığı hususî, resmî, bütün mektuplarında hep Büyük Yunanistanı gerçekleştirmek misyonundan bahsetmiş ve gayesinin, hedefinin, bu olduğunu saklamamıştır. Bugün Papandreunun da Kıbrıs işini bir Ellenizm Dâvası olarak ilân etmekten kendim alamaması yunanlılardaki hayâl kuvvetinin devamlılığını göstermektedir. Hiç . olmazsa Kıbrısı alarak Egeyi bir yunan denizi haline sokmak yunan politikacılarında ve bir gün Yunanistanda bir rol oynamak sevdasındaki Makariosta sabit fikir halindedir. Dünün Venizelosunu iyi tanımadan bugün Makariosun ve Papandreunun ne peşinde oldukları kolaylıkla tesbit edilemez. Kıbrısta bugün ileri sürülen şelf-determinasyon ile 1919-20 yıllarının "milletlerin kendi kaderlerini bizzat tayin etme hakkı" arasında hiç bir fark yoktur. Venizelos bu hakkın kalkanı arkasında, Anadoluyu Yunanistanın bir parçası haline getirmeye çalışacak kadar fütursuz davranmıştır. Eğer Anadolunun parçalanmasına bir hak maniyse, bu hak "milletlerin kendi kaderlerini bizzat tayin etme hakkı"dır. Zira türk milleti nasıl bir kader arzuladığım en sonda Milli Mücadele ile göstermiştir. Aynı şekilde, şelf-determinasyonun da Enosisi mümkün kılan değil önleyen bir hak olduğu açıktır. 1919'da yunanlılar sadece Anadoludaki rumları bir hak sahibi sandıkları için oraları istemişler, almaya kalkışmışlardır. Peki, oralarda bir de "türk halkı" yaşamıyor muydu? O topraklar ramların değil, türklerin anavatanı değil miydi? Bir plebisit yapılsaydı Anadolu rumları elbette Yunanistanla birleşmek isteyeceklerdi. Ama bir tek türk bu arzuya uyacak mıydı?

Aynı şekilde, bugün Kıbrısta bir plebisit şu neticeyi verecektir: Rumlar büyük ekseriyetle Yunanistana katılmayı isteyeceklerdir, türkler ittifakla bunun aleyhinde oy kullanacaklardır. Demek kî şelf-determinasyon iki istikamette kullanıldığı takdirde mâna ifade edecektir» Şu anda yunanlılar, Kıbrıs türklerinin Anadolu türklerinden daha azçetin ceviz olmadıklarını anlamış durumdadırlar, zira Kıbrıs türkleri ellerinde çiftelerle, bazukalı rumları karga gibi avlamaktadırlar. Tıpkı, İzmire çıkan fatihleri türk halkının adeta sopayla kovaladığı, sonra da silâha sarılıp denize döktüğü gibi..

Ama yunanlılar Kıbrısta bugün, buna karşı, 1919-20 yıllarında Anadoluda yaptıklarını yapmaktadırlar: İntikamlarını masum, silâhsız sivil halktan, kadın ve çocuklardan almaktadırlar.

Venizelosun Kral Aleksandrı
Venizelosun meclisinde yemin ediyor

Hep aynı metod

Bugün Kıbrısla ilgili olarak bilinen bir husus, karışıklıkların başlamasından bu yana ramların türklerden iki, üç misli fazla ölü verdikleridir. Gerçi rumlar bunu saklamaktadırlar. Zira bilanço hakikaten utanç vericidir. Halbuki, madalyonun asıl utanç verici tarafı arkasıdır. Rumların verdikleri ölüler ve yaralılar, eli silâhlı çetecilerdendir. Buna mukabil türk ölüler ve yaralılar, daha ziyade rumların bir ortaçağ barbarlığı ile saldırdıkları kadınlar ve çocuklardır. Türklerden Kıbrıs savaşlarında çok az mücahit kurban verilmiştir. Tabii bunun bir sebebi türklerin savunmada, ramların taarruzda olmasıdır ve her savaşta taarruz eden savunandan daha fazla zayiat verir. Ama rumlar, tıpkı 1919-20 yıllarında, daha sonraları da 1922'ye kadar Anadoluda olduğu gibi Kıbrısta da silâhsız halka, kadın ve çocuklara tecavüz etmektedirler. Dünya umumi efkârının tüylerini diken diken etmesi gereken "Rehinler Katliamı" bunun bir delilidir. 1919 Mayısında yunanlıların İzmire çıktıkları zaman yaptıkları mezalim, bütün dünyada bugün Rehineler Katliamının uyandırdığı tepkiden daha geniş tepkiler yaratmışta?. Nitekim İzmire müttefiklerarası bir Tahkikat Komisyonu gönderilmiş, Kızılhaç faaliyete geçmiştir. Belki de bilhassa İkinci Dünya Harbi sırasında o kadar çok "kütle halinde imha" hareketine şahit olunmuştur ki milletler buna kanıksamışlardır.

Fakat yunanlıların muharebe ve mücadele metodlarının 1919'dan 1964'e hemen hiç değişmemesi ilgi çekicidir. Cephede sopa yiyen yunanlı, dün olduğu gibi bugün de hıncım masum kimselerden almakta, kabadayılığını ona göstermektedir. Çok İstanbullu, işgal yıllarında yunanlıların Ve ramların nasıl davrandıklarını her halde unutmamıştır. Yunanlı biç bir zaman mert döğüşen mil-

let olmamıştır ve süngüsünü daima çocuk veya kadın karnı deşmek için kullanmıştır. Kıbrısta türk katliamının bir evin banyosu içinde bir türk kadınıyla üç çocuğunun vahşi şekilde katliyle başladığını hatırlamak çok şeyi iyi anlamaya yetecektir.

Yunanlı nasıl durdurulabilir?

Bu yazı serisinde, yunanlıların 1919'da Müttefikleri tarafından durdurulmadığı, hatta Venizelosun ihtirastatmin teşvik edildiği görülmektedir. Venizelosun bütün kabahati Müttefiklere yüklemek arzusu sunidir ama. Müttefiklerin gerçeklere doğru teşhis koyamamak suretiyle yunanlıların başının belâya girmesine fırsat verdikleri doğrudur, Lloyd George ve arkadaşları, tıpkı Venizelos gibi, türklerin baskı karşısında mukavemet etmeyeceklerini, silâha sarılmayacaklarını, korkup kaderlerine lirası olacaklarını, yedi düvelle savaşı göze alamayacaklarını sanmışlardır.

Clemenceau suikasttan sonra

1919'ların onbeş haftadır bu sayfalarda anlatılan hikâyeni, bu tahminin neye dayanılarak ve nasıl yapıldığım gözler önüne sermiştir. 1922'lerin hikâyesinde ise bu tahminin ne netice verdiği vardır.

Bugün, Kıbrıs konusunda yunanlıların huysuzluğu ve uyuşmama inadı nedendir? Yunanlılar bugün amerikalıların bir lâfını kafalarına koymuşlardır.. "Bir türk-yunan harbi düşünülemez!" Bundan yunanlılar, amerikalıların "ne olursa olsun" türklerin elini tutacakları manasını çıkarmaktadırlar. Böyle olunca da ne mantık konuşmaktadır, ne basiret.

Yunanlılar, tıpkı 1919'da Anadolu konusunda oldukları gibi, bugün Kıbrıs konusunda şu durumdadırlar: Meyhanelerde, zaman zaman, çelimsiz bir kabadayının kendi halinde oturan, güçlü kuvvetli bir müşteriye musallat olduğu görülür. Lâf atar, sataşır, yanındaki kadını rahatsız eder, hattâ işi el peşrevine kadar götürür. Kendi halindeki adam "yapma" der, "etme" der, "aklını başına al. sonra fena olacaksın" der. Çelimsiz kabadayı bir türlü lâf anlamaz. Güvendiği, bir kavga çıktığı takdirde derhal garsonların müdahale edip kendilerini ayıracağıdır. Zira meyhaneciler, dükkânlarında kavga çıkmasını istemezler. Bir kavganın ne ihtilâflar yapacağım bilmezler. Çok zaman iki adam arasında çıkan bir kavga süratle meydan döğüşü halini alır ve meyhanede ne cam kalır, ne çerçeve. Ondan dolayı garsonlar tep tetiktedirler ve bir "buhranlı nokta" gördüler mi onun etrafında dört dönmeye başlarlar. - Tıpkı, Kıbrıs açıklarındaki amerikan altıncı filosu gibi..-. Bu, sorumluluk taşımanın neticesidir. Fakat çelimsiz müşteri bunun sadece kendisine tanıdığı avantajı hesaplar, görür ve ondan öterimi dikkat nazarına almaktan hoşlanmaz. Madem ki bir kavga nasıl olsa çıkmayacaktır, madem ki daha ilk ayağa fırlamada, etraf müdahale edip yatıştıracaktır, madem ki kendisi için dayak yemek korkusu yoktur, o halde veryansına devam edecektir. Öyle ya, belki güçlü kuvvetli, sakin müşteri "lanet olsun" deyip gidecektir. Belki, korkusundan yanındaki kadını, bırakacaktır. Belki siniri dayanmayacaktır. Tabii, bunun meyhaneci için de bir zararı vardır: Müşteri böyle der ve çıkıp giderse bir daha o dükkâna gelmez. Artık içkisini yandaki dükkânda içer. Hatta onun mezesi daha iyi olmasa bile.. Çelimsiz kabadayı buna da aldırmaz. Onun meyhaneyi veya meyhaneciyi de düşündüğü yoktur ki...

Ama, bu çeşit durumların bir tehlikesi vardır: Rahatsız edilen, kendisine durup dururken musallat olunan adamın bir tepesi atar ki ne garsonu dinler, ne meyhaneciyi dinler, kalkıp çelimsiz kabadayıya bir şamar indirir, çelimsiz kabadayı bunun acısını... evet, anlaşılıyor ki kırk, kırkbeş yıl unutamaz.

Yunanlıların Anadolu Macerasının üzerinden kırk. kırkbeş yıl geçmiştir. Yunanlılar kırk, kırkbeş yıl evvelki hatalarım tekrarlamaya azimli görünüyorlar.

Bari dükkânın sorumluları bu defa daha basiretli davranıp kendisini ya kapı dışarı etseler, ya da kulağına. musallat olduğu adamla başbaşa kalacağını kesin bir tarzda fısıldayıverseler.

SON

Kongre

Kalkınmanın anahtarı

Haftanın başında Pazartesi sabahı Atatürk Bulvarından Ulusa doğru giden ankaralılar, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi binasının önünden geçerlerken, binada birtakım olayların geçtiğini farkettiler. Azametli görünüşüyle Ankaranın hâlâ en güzel yapılarından birisi olmak özelliğini koruyan binanın önü en son model otomobillerle dolmuştu. Bu bile Türkiyedeki"mutlu azınlık"m bugün orada toplanmış bulunduğunu göstermeğe yetiyordu.

Aslında Pazartesi günü açılan Türkiye Altıncı Sanayi Kongresinin hazırlıklarına altı aydan önce başlanmıştı: Makina Mühendisleri Odası, evvelce düzenlediği çeşitli kongrelerin verdiği alışkanlıkla yerli sanayiin kalkındırılması yolundaki gayretlerine bir yenisini eklemek üzere harekete geçmişti. Ancak bu gibi bir kongrenin Makina -Odasının, pek de parlak olmayan, malî durumu karşısında büyük sayılacak meblâğlara çıkacağı anlaşıldığından, Odayı desteklemek üzere, başta Sanayi Bakanlığı, Devlet Plânlama Teşkilâta, Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları Ve Borsaları Birliği de Kongrenin hazırlıklarına katılmıştı.

Kongrenin tam anlamıyla "teknik" bir toplantı olmayışında, çeşitli meslek dallarından teknisyenlerin memlekette sanayi kuruluşlarının daha rantabl ve hızlı bir şekilde nasıl gelişebileceğini inceleyen tebliğler getirmelerinde bazı engellerin ortaya çıkışının büyük rolü vardır. Bu yüzden Kongre zaman zaman -Kongreyi yönetenlerden Şahin Coşkunun da belirttiği gibi- bir parti kongresi havasına büründü.

Kongre Pazartesi sabahı saat 10'da Başbakan İsmet İnönünün alkışlar arasında salona girip kürsüye çıkmasıyla başladı. Binden fazla üye ve davetlinin can kulağıyla dinlediği konuşmasında İnönü, yurtta girişilen kalkınma hamlelerinin büyük bir oran da milli endüstrinin gelişmesine dayandığım, rakamlara dayanan bir yönde açıkladı. Buna göre, "kalkınma hızı"nm yüzde 7 olmasına rağmen, bunun endüstriye düşen miktarı yüzde 12,2'dir. Yani memleket kalkınmasına endüstri diğer ekonomi dallarından çok daha büyük oranda katılmaktadır.

Başbakan konuşmasında tarihsel gelişmeyi de açıkladı. Türk toplumunun başlangıçta dünyadaki bütün diğer ülkelerden daha ileri bir endüstriye ve herşeyden önce kuvvetli bir ekonomiye dayandığı halde, Osmanlı İmparatorluğunun son devirlerinde ekonomiyle beraber tekniğin ve sanayiin de nasıl geri kaldığını anlattı, öte yandan, Cumhuriyetin kurulmasıyla beraber endüstri konusunun önemle ele alınmış olduğunu, daha Lozan görüşmeleri devam ederken İzmirde Atatürkün önderliğiyle ilk Sanayi Kongresinin toplanmış olduğunu belirtti.

İnönüden sonra Kongrenin resmi açılış konuşması, çok eski tarihlerden bu yana milletimizin sanayi alanında geçirdiği merhaleleri belirten ve bugünün anlamını açıklayan bir tebliğle yapan Sanayi Bakam Muammer Erten çok alkışlandı.

Karma ekonomi

Türkiyede türlü tartışmalardan ve fiili denemelerden sonra devletçilik ve liberalizm ilkelerinin- tek başlarına uygulanmaları yerine artık yarı yarıya devletçi -liberal bir ekonomik politika uygulandığı herkesin malûmudur. Bütün alanlarda böyle olduğu gibi son yıllarda endüstride de bunun yer aldığı görülmektedir. İşte Altıncı Sanayi Kongresi bu karma ekonomi politikasını müfrit sanayicilerin zaman zaman kendi yönlerinde çekiştirmeleriyle geçti.

Kongreye sunulan tebliğler on taneydi. Sunanlar, bu işlerde isim yapmış, daha çok politik alandaki çalış-

Muammer Erten konuşuyor
"Anlayana sivrisinek saz..."

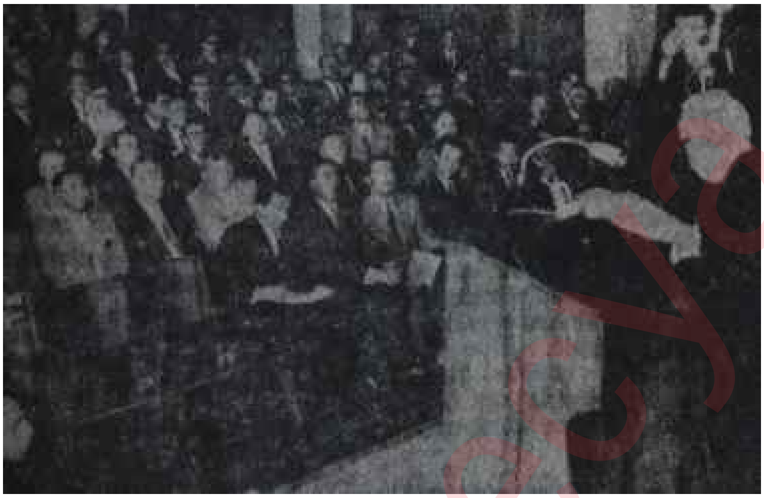
malarıyla veya endüstri alanındaki fi-

Aralarında Fethi Çelikbaş, Ziya Müezzinoğlu Behçet Osmanağaoğlu gibi isimlere ve Orhan Dikmen, Hulki Alisbah, Orhan Işık gibi, özellikle piyasada tanınmış kimselere rastlananı Kongre tebliğlerinde başlıca konular şöylece özetlenebilir:

Kalkınma Plânında sanayiin yeri; ilmin, tekniğin, endüstrinin gelişmedi sindeki etkileri; sermaye ve kredi nuları, vergi sisteminin durumu diğer mevzuat, sınai gelişmede lik problemi, yabancı sermayenin rolü, uluslararası ekonomik münasebetlerin yürütülüşü bakımından sınai gelişme, sınai gelişmeyi sağlayacak amme hizmeti, enfrastrüktürün önemi.

Kongrenin ilk, hattâ en çok ilgiyi üzerine çeken tebliği, muhakkak ki Prof. Orhan Dikmen tarafından nulan "Türkiyede sınai gelişme ve vergi sistemi" konulu tebliğ oldu. Gerçek bir bilim adamı olarak her tür peşin hükümden uzak, Objektif ve tarafsız bir görüşle hazırladığı konuşmasını yine büyük bir tevazu ve serinkanlüık içinde sunan Dikmen, büyük bir ilgi ve takdir topladı. Türkiyede mevcut vergi düzeninin aksayan ve özellikle -kendi deyimiyle- endüstrinin gelişmesini köstekleyen yönlerini büyük bir açıklıkla ve derlitoplu bir şekilde yansıtan bu konuşmanın, büyük yankılar yaratacak tarafları

vardı. Beklenen tepki hemen görüldü. Muamele Yergisinin asla kaldırılamıyacağını nitekim kaldırılmadığım, ancak şekil ve isim değişikliğine uğradığını sözleri arasında belirtmeyi de ihmal etmeyen realist bilim adamı, mevcut vergi kurallarına tenkitlerini yöneltirken ölçüyü de elden kaçırmadi. Bir kere, bugünkü gelir vergisi dilimlerine uygulanan vergi oranları fazlaydı. Âzami hâd olan yüzde 60 az gelişmiş ve endüstrileşmekte olan ülkeler için yüksek bir, vergi haddiydi. Sonra vergi yükü muhtelif sektörler arasında eşitlikle bölünmediği bazı sektörlere-politik gayelerle, birtakım muaflıklar tanındığı için, sermaye yatırımları verginin az olduğu, vergi kaçırmanın daha kolay olduğu yönlere.

İnönü Sanayi Kongresini açıyor
Işık tutuyor

yani tarım, ticaret ve esnaflık alanlarına kayıyordu. Diğer bir mahzurlu taraf da. vergilendirmedeki "sıçra'malar" idi. Bu yüzden de vergi mükeileflerinin sınai teşebbüslerinin kısır kalması âdeta müteşebbislerin teşebbüsten yılar bir duruma gelmeleri sonucu doğuyordu. Özellikle, meselâ normal zatî kazancı yanında endüstri teşebbüslerine de yatırım yapmak isteyenler için Gelir Vergisi hükümlerine göre kazançların toplanması gerektiğinden,"vergi oranı birden yükseliyor ve bu da müteşebbisi frenliyordu.

Demagoji merakı

Kongreye sunulan tebliğler nekadar mükemmel işlenmiş olursa olsun, bunlar üzerinde konuşmak üzere söz alan konuşmacıların tebliğ içersindeki bir açık noktayı bularak buradan ya bizzat tebliğ sahibine, ya da - çok defa olduğu gibi- Hükümetin ekonomik politikasına veryansın etmelerinin önüne geçilemedi. Belki de Kongreden beklenen faydaların en başında, böyle deşarjlar ile içini döken sanayicilerin biraz olsun moralleri düzelmiş olarak işlerinin başına dönmeleri gelmekted'ir!

Bunun tipik misallerimi bursalı müteşebbislerimizden, Kâmil Tolon verdi. Kendini "1938 de müfettişlikten ayrıldıktan sonra bugüne kadar çoluk çocuk memleketin sanayi kalkınmasında var gücüyle' çalışan, bir iş adamı" olarak tanıtan bu zatın durumundan memnun olmadığı her haliyle belliydi. Bir zamanlar memlekette montaj sanayii yokken kendisi birçok parçalarını yaparak çamaşır makinesi imaline girişmiş, ortada rakip bulunmadığı, piyasada ise bu çeşit mala karşı 'büyük bir talep olduğu için büyük bir hızla "kalkınmış", ama o bunun hikmetini samanın iktidarının ekonomik politikasına yükletmişti. Şimdi "montaj sanayii" gelişmiş, üstelik Arçelik, Nurmetal ve diğerleri gibi birçok ciddi müesseseler kurulup piyasaya gerçekten kaliteli çamaşır makinaları çukıverince bizim politikacı -sanayicimiz iş yapamaz olmuştu!..

işte Altıncı Sanayi Kongresinin en orijinal, fakat hatırlayanların dudaklarında dalma bir tebessüm uyandıracak konuşmalarım da bu zat yaptı. Sözlerine firmasının reklâmını yapmadan başlamayan Kâmil Tolon, Prof. Dikmenin tebliği üzerindeki konuşmasında özellikle yari mamul maddelerin gümrük vergilerinin, mamul maddeden daha yüksek olduğunu ileri sürdü.

Yine vergi konusundaki tartışma sırasında söz alan Li-Li temizleme tozu imalâtçısı Özdemir Yarar, Amerikada beher liralık yatırımın her yıl nekadar bir hasıla sağlayabileceğinin etüd edildiğini, bunun 0.8 den 8'e kadar değişen bir değer olduğunu belirterek Türkiyedeki imalât şekillerine ve ekenomik duruma göre İstanbul piyasasında bu değerin beher liralık yatırım başına 2.70 lira kadar olduğunu hesapladığını söyledi. Buna göre. Yararın görüşü, Maliyenin, yüzde 30 luk yatırım indirimini yüzde 100'e çıkarması halinde bile - tabii uzun vadede- yine kârlı çıkacağıydı.

İstimi biten Müdür

Kongrenin, aslında en önemli ve cazip konusunu teşkil eden, fakat konuşmacının trajı-komik bir duruma düşmesiyle sonuçlanan tebliği, İş Bankasının tipik Genel Müdürü Bülent . Yazıcının "Sınaî gelişmemizin sermaye ve kredi açısından durumu" adındaki konuşması oldu. Bu Konuşma, başından sonuna kadar, bir bankacı açısından sanayiciyi kritik eden bir üslûpla hazırlanmıştı. Konunun hayati önemi, tebliğdeki birçok rakamların'münakaşaya müsait olması, üstelik bazı temel ilkelerde "Üstad'ın yanılmış bulunması birçok tenkit oklarıhın haklı olarak Yazıcıya yöneltilmesine yol açtı. Belki bu tenkitlerin özel sektörden gelmesi akla yakın olabilirdi ama, Devlet Plânlama Teşkilatı uzmanlarından birinin, genç mühendis ve iktisatçı Nejat Ölçenin kürsüye çıkmasıyla işler Yazıcının hesabına birden karışıverdi.

Sempatik Genel Müdür, tebliğinin metninde, yatırımın kaynaklarından en birincisini tasarruflar olarak göstermişti. "Gelirin tüketim harcamalarında kullanılanlarından arta katan bölümü tasarrufları ve binnetice yatırımların kaynaklarını teşkil eder" diye yazmıştı, ölçenin sabrını taşıran bu ifade oldu.

Yüze yakın konuşmacının söz aldığı, kalkınma dâvasının en önde gelen problemlerinin enine boyuna tartışıldığı Altıncı Sanayi Kongresi, Çarşamba günü yapılan bir açık oturumla sona erdi.

ithalât

Teminatlar meselesi

Kotoların 4 Temmuzda yayınlanmasının âdet haline gelmiş olması, ithalâtla ilgilenenlerin, yeni rejim ve yönetmeliğin bilhassa malî hükümler de ne şekilde kararlara varacağı hususunu, şiddetle merak etmelerine yol açtı.

Dâvanın kökünün akreditif açılırken Merkez Bankasına yatırılan muazzam paralarla ilgili olduğu malûmdur. Bilindiği üzere ithalat yönetmeliğinin 5. Maddesinde, yetkili bankalar tarafından alınan teminatın Merkez Bankasındaki bir hesaba her hatta sonunda global olarak devredileceği yazılıdır.

Bir yandan piyasadaki para darlığı, öte yandan, önceden de belirttiğimiz gibi, kotaların muayyen ellerde toplanması yüzünden, teminatın sadece nakdî değil aynı zamanda banka teminat mektubu olarak verilebilmesi istenmektedir. Bundan gayri nakdî teminat alınması, fakat bu teminatın hafta sonunda Merkez Bankasına yatırılmaması şekli de düşünülebilir. Ancak, bu sistem piyasayı pek tatmin etmemektedir. Bu durumda ithalâtçı, bankaya senet vermiş ve parayı çekmiş görünmektedir. Bilâhare bu senetler Iskonto edilmekte ve karşılığı teminat hesabına yatırılmaktadır. Bu muamelede banka yüzde 10,5 faiz almakta, buna gider vergisi de ilave edilince, yekûn yüzde 16'yı bulmaktadır.

Oysa ki talepte bulunmak için banka teminat mektubu da kabul edilecek olursa, banka binde 7,5 veya 10 ücret almak şartiyle istenildiği kadar teminat mektubu vermektedir.

Bir takım mahzurlar

Teminatların nakit olarak yatırılmasının çeşitli mahzurları vardır. Evvela ithalât, sadece büyük sermaye sahiplerinin tekeline kalmaktadır. Büyük sermaye ithalât piyasasından ayrılamamakta, yatırıma gitmemektedir. Nakdi teminat, pararun piyasadan fiilen çekilmesine yol açmakta, buna siyasi durum da inzimam edince, piyasada hareket azalmakta, muazzam bir durgunluk baş göstermektedir. Bu bakımlardan nakdi teminatın Merkez Bankasına yatırılması mecburiyetinde değişiklik yapılması kanaati, gün geçtikçe belirli bir mahiyet almaktadır. Taleplerin banka teminat mektubu ile yapılması belki evvelâ talep artışına yol açacaktır. Ancak, bu suretle ithalât büyük sermaye için cazip olmaktan çıkacak, ithalât faaliyetinde rol oynayan küçük bir zümre bu faaliyetten çekilmek zorunda kalacaktır. Sonuç olarak ithalat miktarının muhakkak düşeceği belirtilmektedir.

Esasen Merkez Bankasınca yapılan hesaplar neticesinde, bugünkü yüksek teminat nispetinin bu devredeki ithalât miktarında geçen devreye nazaran hiç bir azalmaya yol açmadığı ilgililerce belirtilmektedir. Bu konuda üzerinde önemle durulması gereken meselelerden bir tanesi de, vesaik ve mal mukabili ithalattır.

Bir başka türlüsü

Vesaik ve mal mukabili ithalât, ihracatcının ithalâtçıya yaptığı bir kolaylık ve bir nevi kısa vadeli kredi yardımından başka bir şey değildir. Ancak, ihracatçı tarafından verilen bu kredi, ithalâtçıya intikal etmeden, Merkez Bankası, kararnamenin kendisine verdiği yetkiden kuvvet alarak, sağlanmış olan kredinin yüzde 80 ine el koymaktadır. Böylece gerek mal mukabili, gerekse vesaik mukabili ithalâttan, sağlanan kolaylıkların yüzde 801 Merkez Bankasına geçmiş olmaktadır.

Bir zamanlar, vesaik mukabili ithalatta yüzde 50 peşin alınmaya kalkışılmıştı da kıyamet kopmuş, o devrin hükümeti de âdeta pardon diyerek kararnameyi ortadan kaldırıvermişti. Şimdi vesaik mukabilinde yüzde 80 alınıyor da ne ortalıkta o şiddetli reaksiyon var ne de esasen o reaksiyona kimsenin aldırdığı!..

Bir başka mesele de, mal mukabili ithalâtta ihracatçının verdiği kredi müddeti ile ilgilidir XI. kotaya kadar, mal mukabilinde azami altı ay kredi tanınmaktaydı. XI. kotada bu müddet kısaltılmış ve bir aya indirilmiştir. Bu durumda liberasyondan vesaik mukabili meselâ 1000 dolarlık ithalât yapmak istiyen bir tüccar peşin olarak: teminat karşılığı 6300 lira yatıracak, ayrıca akreditif bedelinin yüzde 80'i-. ni, yani 7200 lira daha verecektir. Böylece 9 bin liralık vesaik mukabili ithalât yapmak isteyen bir firmanın 13 bin 500 lira para yatırması gerekmek-

(AKİS — 1009)

tedir. Yani yüzde 150 peşin ödenmekte, ondan sonra da bunun ismine "kredili ithalât" denilmektedir!

Anlaşmalı memleketler

Üzerinde önemle durulması gereken son bir mesele ise. anlaşmalı memleketlerden yapılmakta olan ithalâttır. Döviz durumumuz dolayısıyla anlaşmalı memleketler gün geçtikçe önem kazanmaktadırlar. 4 Ocakta yayınlanan yönetmelikte, "Anlaşmalı memleketlerden yapılacak ithalâtta yüzde 20 oranındaki talep haddine dair hüküm uygulanmaz" denilmektedir. Bu durumda anlaşmalı memleketler kotaları, tahsisli ithal malları listelerindeki tahdidi hüküm de olmadığı için büyük sermayeli firmalar tarafından dana da kolaylıkla kapatılmaktadır. Anlaşmalı memleketlerin kotaları, bugünkü kadar enteresan olmadığı devirlerde bile, bu sistemin muazzam aksaklıkları görülmekteydi. Meselâ 700 bin liralık teminat yatırıp 70 bin dolara yakın tahsis alan firmalar olmuştur. Bu suretle 8-10 firma elinde toplanan mallar, piyasaya azar azar verilmekte, böylece fiyatların katiyen düşmesine imkân bırakılmamaktadır. Oysa ki anlaşmalı listelerdeki mallar, ithalâtçılar arasında esaslı şekilde dağıtılacak olursa, ithalât' imkânlarını ellerinde toplayanların stok yapmaları önlenebilecek, piyasada bolluk olması , imkan dahiline girebilecektir. Belki ihracatçı memleketlerin kotaların bu kadar ufak partiler halinde getirtilmesinden memnun olmayacakları düşünülebilir. Ayrıca, memlekete küçük partiler halinde mal getirtilmesinin maliyeti yükselteceği de akla gelebilir. Ancak, ithalât yönetmeliğinin 31. maddesinde» yapılacak ithalâtta hisseler 300 dolardan aşağı düştüğü takdirde, ithalâtın mutemetler eliyle yürütüleceği belirtilmektedir. Böylece, mutemetler eliyle yapılacak yukarıda belirtilen mahzurlar ortadan kalkabilecektir.

Belki bâr çare

Bugün -eskiden beri de böyledir ya. - tatbik edilen sistemde, kliring anlaşmalı memleketlerin proformaları, muayyen mümessiller tarafından dağıtılmaktadır. Öte yandan ithalatçılara lisans verilmektedir. Bu durumda bir tarafın elinde lisanslar, öbür tarafta, da proformalar olduğu için, bunlar imkânlarım bir araya getirmedikçe, ithalât yapmağa imkân olamamakta, sonunda taraflar anlaşmaktalar, yani malların kıymeti bir miktar yükselmektedir. Bunun için kliring anlaşmalı, memleketlerden yapılacak ithalâtın proforma mecburiyeti olmadan gerçekleşmesi imkânları sağlanmalıdır.

Bu durumda kliring anlaşmaları kotaları, tabii farkları olmakla beraber, sanayici kotaları gibi bir. sistem haline sokulmalıdır. Yâni meselâ, aylık veya iki aylık devreler İtibarıyla' Odalar kanalıyla Odalar Birliğine yapılan müracaatlar tasnif ve tetkike tâbi tutulmalı ve yapılacak bir elemeyle ithalâtçılara dağıtılmalıdır.

Bu sistemin tabii ki, bu kadar basit olamıyacağı muhakkaktır. Ancak iş müzmin bir hale gelmeden gerekli tedbirlerin alınması da şarttır.

Kliring anlaşmaları bugün ortaya çıkmış bir mesele değildir. Bundan önceki devrede, yani 1954-58 seneleri arasında gene döviz sıkıntısı içinde bulunduğumuz zaman, bilâteral anlaşmalı memleketlerden yapılmakta olan ithalât çeşitli huzursuzluklara, şikâyetlere yol açmış ve bir türlü de uygun bir hal çaresi bulunamamıştı. Tâ 1958 de 4 Ağustos istikrar tedbirlerine paralel olarak A.P.A. ve diğer serbest dövizle ithalât yapılan memleketlere dönülünceye kadar bu problem devam edegelmişti.

Bugün, kliring anlaşmalı memleketler, 1954-58 devresi kadar problematik bir durum almış değildir. Zira serbest dövizli ithalât, ağır aksak da olsa, bir sistem dahilinde işlemektedir. Fakat her halükârda, yani serbest dövizle yapılmakta olan ithalât işlese de işlemese de, bilâteral anlaşmalı memleketlerden yapılacak ithalâtı bütün piyasaya yapılacak ve muayyen tekeller meydana gelmesini önleyecek bir sistem haline getirmek lâzımdır.

Piyasanın dörtgözle beklediği

4 Temmuzda yayınlanacak lata ile ilgili rejim ve yönetmelik değişiklikleri arasında piyasanın, bu belirtilen tedbirleri görmek istediği muhakkaktır.

Kliring anlaşmalı , memleketler bir yana, fakat bilhassa teminat vesair para yatırma tedbirleriyle ilgili olarak Ticaret Bakanlığının da piyasanın fikrine iştirak ettiği anlaşılmaktadır. Buna karşılık, Maliye Bakanlığının teminatlar konusunda ve diğer malî hükümlerde daha sıkı tedbirlere gitmek prensipini güttüğü müşahede odilmektedir. Ancak Maliye Bakanı Ferit Melenin de. piyasayı canlandırmak için yeni tedbirler düşünüldüğünü ve kredilerin arttırılması vesair yollarla deflasyondan kurtulma çarelerinin araştırıldığını belirtmesi, ithalâttaki malî hükümleri gevşetmek konusunda Maliye e Ticaret Bakanlıklarının birbirlerine oldukça yaklaşacakları kanaatini uyandırmaktadır.

Herhalde 4 Temmuzda yapılacak Dış Ticaret Rejimi ve ithalât Yönetmeliği değişiklikleri piyasada büyük bir merakla beklenmektedir.

Tasarrufu teşvik gayesiyle memleketimizde ikramiye sistemini ilk defa tatbik *eden* ve bu sistemi faydalı bir şekilde geliştiren banka Türkiye İŞ Bankasıdır. Türkiye iş Bankası, ilk ikramiye keşidesinin yapıldığı 1930 yılından bu yana 214 631 talihliye, 56 MİLYON lira tutarında zengin ve çeşitli ikramiyeler dağıtmıştır. 1964 ikramiye plânının tutarı ise tam 11 MİLYON liradır..

TÜRKİYE İŞ BANKASI

PARANIZIN İSTİKBALİNİZİN EMNİYETİDİR

DÜNYADA OLUP BiTENLER

Batılılar

Eski defterler

Geride bıraktığımız hafta içinde A- merika Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan bir kitap, bütün Ba tı dünyasında derin yankılar uyandır dı. Bazıları bu kitabı okurken hayretle başlarını salladılar, bazıları kızdılar, bazıları da yalnızca gülüp geç tiler. Fakat muhakkak olan birşey var sa, o da, Fransız Devlet Başkam De Gaulle'ün kitap karşısında tepkisinin çok şiddetli olduğudur.

Amerikan Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan kitap; "Birleşik Amerikanın Dış. Münasebetler, 1943, İkinci Cilt, Avrupa" başlığım taşıyor du. Bu başlıktan da kolayca anlaşılacağı gibi, Bakanlık tarafından ya yınlanan bir belgeler dizisinin şimdi ye kadar yayınlanmış bir düzine ka dar ciltlerinden biriydi ve 1943 yılın da Avrupada müttefikler arasındaki münasebetlere ilişkin belgeleri kapsıyordu. Bu belgeler arasında en dik kati çekenler de, Amerika Birleşik Devletlerinin o zamanki başkanı' ün lü Franklin D. Roosevelt ile İngiliz Başbakanı winston Churchill arasındaki yazışmalardı. Tesadüfe' bakınız, sanki Amerika Dışişleri Bakanlığı tutmuş, bu yazışmaların... içinden en çok De Gaullcle ilgili olanları seç mişti. Bilindiği gibi, De Gaulle, o sırada İngiltereden hür Fransız kuvvet lerini yönetiyordu. Anlaşılan şimdiki Fransız Devlet Başkam daha o zamandan geçimsiz bir adam olmalıydı ki, hem Roosevelt, hem de Churchill, mektuplarında acı acı De Gaulle'den yakmıyorlar ve ondan kurtul manın yollarım araştırıyorlardı. Meselâ, bu mektuplardan birinde Roose velt, Churchillie, artık De Gaulle'den bıktığını, onun, müttefiklerin savaşı kazanmak için harcadıkları çabalara zarar verdiğini ve artık onunla bağları koparmak zamanının geldiğini yazıyordu. Bir başka mektubunda da De Gaulle'ün belki dürüst bir adam olabileceğini, fakat kendini bir pey gamber sandığını ileri sürüyor ve savaş bittikten sonra Fransayı De Gaulle'ün idaresi altında bırakmaktansa amerikan ve ingiliz askeri işgali altın da saymanın daha uygun düşeceğini yazıyordu. Churchill'e gelince, o da Roosevelt'in bu fikrine katılıyor ve "Jean d'Arc'Ia Clemenceau karışımı" General de Gaulle'le iş yapılamıyacağını düşünüyordu.

Bu belgeler Washington'da yayınlandıktan sonra, Fransada büyük bir gürültü koptu. Fransızlar tarihi bel gelerin yayınlanmasının faydalarına inanmakla beraber, bazı sakıncalı bel galerin aradan uzun yıllar .geçmeden yayınlanmaması gerektiğini ileri sür düler.

Demirperde

Dostluk paktı

Geride bıraktığımız haftanın sonun da Moskovada, büyük bir gösteriş havası içinde, Doğu Almanya ile Sov yetler Birliği arasında bir dostluk ve işbirliği andlaşması imzalandı. Bu and laşma gereğince, bu iki devletten biri ne yapılacak herhangi bir saldırı, ötekine de yapılmış sayılacak ve her iki devlet de, ellerindeki bütün imkânlarla, bu saldırıya karşı koyacak lardı.

Başlangıçta böyle bir anlaşmanın imzalanacağı bildirildiği zaman, ba tılılar bunun Berlin meselesini. yeniden alevlendireceğini düşünerek gevşeme havasının bozulacağından korkmuşlardı. Fakat Krutçef, bunun Doğu Almanya ile yapılacak bir ba~ rış andlaşması değil, yalnız bir ittifak olduğunu özellikle belirtmiş ve batılı yüreklere su serpmiştir. Ândlaşma imzalandıktan sonra da, sovyet ida recileri, bunun başlıca amacının Do ğu Almanyayı da diğer sosyalist dev letlerle eşit duruma getirmek oldu ğunu dikkatle belirtmişlerdir. Ger çekten, Avrupadaki bütün komünist devletler Sovyetler Birliğine bir dost luk antlaşmasıyla bağlı oldukları hal de, Doğu Almanyanın böyle bir durumu, yoktu.

Sovyetlerle dostluk andlaşması imzaladıktan sonra, şimdi Ulbricnt kendini ötedenberi duyduğu küçüklük duygusundan kurtaracak demek tir. Doğu Almanyanın bütün komünist ülkeler, arasında küçük görülmesini, Ulbricnt büyük bir şikâyet ko nusu yapıyordu. Fakat bu ândlaşma imzalandıktan sonra bile Doğu Alman yanın durumunda fazla birşey değişmesi beklenemez. Çünkü komünist ül kelerin hepsi Ulbricbt'in ekonomik po litikasının iflâsını sosyalist düzenin bir yüzkarası olarak görmeye devam etmekte ve Doğu Almanya, idarecileri zihniyet değiştirmedikçe bu yüzkara sının silinmeyeceğini ileri ' sürmekte diller.

Krutçefin Doğu Almanya ile -ba tılıarı irkiltmek pahasına- bir dostluk andlaşması imzalamasının nede nine gelince, Sovyet liderinin de öte denberi Ultoricht'in beceriksizliğinden yanıp yakıldığı biliniyor. Fakat Pekin hükümetiyle giriştiği amansız liderlik yarışında "bir oy bir oydur'" diyerek. Doğu Almanyayı da kendi safına almayı uygun görmüş olmalı ki,bu beceriksizliklerin üzerine sünger çekmiş tir.

Ulbricnt ve Krutçef
Yardan, ve serden geçemeyenler

[illegible] New York Dünya Fuarı 22 Nisan'da açılıyor.

PanAm ile Dünya Fuarını ziyaret seyahatinizin <u>sadece ilk merhalesidir</u>

... sene A. B. D.'ni ziyaret edecekler muhakkak New York Dünya Fuarını da görmelidirler.

Diğer bütün havayollarına kıyasla daha çok transatlantik jet seferi yapan PanAm, Fuarın resmî müracaat merkezlerinden biridir. Ve PanAm paranızın karşılığından çok daha fazlasını istifadenize âmade kılar.

PanAm'ın temin ettiği hususi tenzilâtlı tarifeler: PanAm'ın yeni bilet ücretleri şimdi A. B. D. seyahatinizde %21 kadar tasarruf etmenizi sağlar. PanAm ayrıca Amerika *dahilinde de* sizler için tenzilât temin etmektedir. Otel, şehir içi gezileri ve Dünya Fuarı giriş biletiniz dahil, yalnız $ 17 ödiyerek New York'da 3 gün 2 gece geçirebilir, bütün Amerikada sadece $ 6 karşılığında (yemek için günde $ 6 ödemek lâzımdır) 50 lüks Sheraton otelinden herhangi birinde kalabilirsiniz. Pan American, temin ettiği sayısız tenzilât sayesinde seyahat için ayırdığınız paradan azamî istifade etmenizi sağlar.

PanAm ile daha çok yer görünüz: Yalnız PanAm 15 A. B. D. şehrine, *direkt* olarak, aktarmasız sefer yapar. Amerikaya New York'dan girip Fuarı gördükten sonra PanAm'ın uğradığı herhangi başka bir şehirden direkt olarak dönebilir, *hiçbir ilâve ücret ödemeden* 20 şehir görebilirsiniz.

PanAm ile seyahatinizde misafirperver, iki dil konuşan kabin memurlarının yakın alâkalarından... *Paris'in meşhur Maxim's* Lokantasının nefis yemeklerinden... ve dünyanın en tecrübeli havayolu ile seyahat etmenin verdiği *huzurdan* istifade edersiniz.

Rezervasyon ve Fuar hakkında malûmat için PanAm Seyahat Acentenize veya Bürolarımıza müracaat ediniz:

İstanbul: Hilton Methali, Tel.: 47 45 30
Ankara : Atatürk Blv. 63, Tel.: 12 11 20
İzmir : İzmir Palas Oteli, Tel.: 32 8 03
Adana : Agba Oteli, Tel.: 22 38

Dünyanın En Tecrübeli Havayolu PanAm ile Daha İyi Seyahat Edersiniz

PAN AM

Atlantikte Birinci... Pasifikte Birinci... Lâtin Amerikada Birinci... Dünya Turunda Birinci...

(Faal: — 4239) — 1001

T ü l i 'd e n h a b e r l e r

Geçtiğimiz haftanın başında Salı günü, havanın yağmurlu olmasına rağmen, Hacettepe Hastahanesi gönüllülerinim Kavaklıderedeki Tenis Kulübünde verdikleri çay oldukça kalabalık geçti. Gönüllülerin ıızun zamandır hazırlamakta oldukları eşyaların satışları yapıldı. Bu arada bir de piyango çekildi. Piyangonun en büyük hediyesi, Faize moda salonu tarafından hediye edilmiş olan bîr yazlık elbiseydi. Herkes bu elbisenin kendisine çıkmasını bekledi durdu

Erken saatlerden itibaren bütün gönüllüler işbaşına koşmuşlardı. O gün biraz rahatsız, olan Türkân Azizoğlu iki aspirin alıp öyle geldiği için akşama kadar hep terledi. Semra Gür reli ise herhalde o günden sonra ses kısıklığından rahatsızlanmıştır. Çünkü, piyango numaralarını ilân ederken epeyce bağırması gerekiyordu. Güngör Türkmen ve Hatice Onat nazik birer ev sahibesi idiler. Günün en giyimli kadını Dr. Zülfikâr Befkemin eşi Nilüfer Berkemdi, Bej rengi, işlemeli, sırtı yırtmaçlı bir döpiyes giymişti, Bayan Kuştaloğlu dâ henüz Âtinaya gitmemiş, anlaşılan. Beyazlı siyahlı- emprime elbisesinin önündeki siyah gülle nazarı dikkati çekiyordu. Alman Büyük Elçisinin eşi koyu mavi emprime şifon bir elbise ve eş pardesü ile gelmişti, Epeyce alışveriş etti.

•

Arena Tiyatrosu, Küçük Tiyatroda temsillerine devam ediyor. Geçen hafta "Büyük Kulak"ta Yıldırım Önalı tekrar seyretme imkânını bulmak, bu değerli sanatkârı Seven pek çok ankaralıyı memnun etti. Lâle Belkısın ise hem güzelliği, hem *zera*feti göz doyurucuydu. Ankarada her mecliste hâlâ. "Dr. Kikota ve Kadınlarında giydiği elbiselerin şıklığı sözkonusü ediliyor.

Geçenin seyircileri arasında birçok tanıdık sima göze çarpıyordu. Faize Kuhar (Özbolhan) amerikalı eşi ile gelmişti.. Meslekdaşlarını Seyretmekten ayrı bir zevk duyduğu bakışlarından anlaşılıyordu. Kızkardeşi Sevim Baban da eşi Nusret Babanla birlikte - gelmişti. Yurdakul Korol Ve eşi de o gece tiyatrodaydılar. Bayan Korol Vildan Aşir Savaşırın müteaddit baldızlarından birinin kızıdır. Avukat Hayati Aktan, genç eşi ile gelmişti. Avukat Bilgin Yazıcı ve eşi de ön sıralardaydılar

Arena Tiyatrosu Ankarada
Misafir umduğunu...

Geçen hafta Çarşamba günü Çiftlik lokantası epeyce kalabalıktı. Daha çok siyasi gruplar göze çarpıyordu. Sağlık Bakanı Dr. Kemal Demir, etrafını sevgi ve saygıyla sarmış bir grupla birlikte yemek .yiyordu.. Bir başka masada muhtelif milletlere mensup subaylardan teşekkül eden bir topluluk neşeli bir sohbete dalmıştı. Bir başka masada ise Nüvit Yetkin ve arkadaşları yardı. Yetkin ayrılırken, veda etmek için Sağlık Bakanının yanına gelince herkes birden ayağa kalktı.

*

Geçirdiğimiz hafta içinde Perşembe akşamı, Golf Kulüpte çocuk hastahanesi yararına bir yemek verildi.

Pek fazla kalabalık olmayan toplantıda epeyce neşeli vakit geçirilmesinde herhalde evsahibi durumunda olan Dr. Sami Ulus ve eşinin büyük rolü oldu. Bir ara, Dr. Ulusun bir sürprizi olduğu söylendi. Ortaya sekiz iskemle dizildi. Birçokları bir fasıl heyeti geleceğini zannettiler, fakat bu sürpriz tamamen Doktorun ihtisası ile ilgili idi; Ortaya Sekiz çift çağrıldı ve iskemlelere beyler oturtuldu, hanımların da ellerine içleri fruko dolu birer biberon, ardından da mama verildi Kim daha evvel biberonunu bitirirse müsabakayı kazanmış, olacaktı. Sekiz koca bebeğin emzik emmesi cidden görülmeye değerdi!..

Her toplantıdan sonra olduğu gibi birçok gruplar gecenin sonunu, artık kapanması çok yaklaşmış olan,Süreyyada tamamladılar. Bunlar arasında gecenin en neşeli gruplarından biri olan Erol ve Hümeyra Yaltkaya, Mithat ve Neyran çifti, yüksek mü. hendis Nadir Uluç ve eşi Afife Ulaç grupu da vardı.

•

Yine Golf Kulüpte, Çarşamba günü. Hayvanları Koruma Derneği yararına bir briç günü toplantısı yapıldı. Toplantıya 35-40 kişi katıldı. Burada da göze çarpan, İnci Özcivelek ve arkadaşlarıyla. Ayla King ve grupu Emel Göksel ve âmerikalı ahbaplarının masasıydı.

●

Geçen hafta. Amerikan Subay Kulübünde General Gibson'un bir kokteyli vardı. Dâtetliler arasında pek çok general ve albay göze çarpıyordu. Bilhassa havacılar çoğunluğu teşkil ediyorlardı. Ayrıca Nail ve Lüsyen Avunduk, dostları Nezih Rona ve eşi Güzin Rona ile gelmişlerdi. Bayan Avunduk sarı keten takımlarını giymişti. Ulaştırma Bakanlığı Müsteşarı Sabahatin Baydur ve siyahlı pembeli bir ,elbise ve ceket giymiş olan eşi Cihat Renda İstanbulda olduğu için yalnız gelmiş olan Beraat Renda da davetliler arasındaydılar. Bayan Readanın giydiği yeşiller kendisine pek yakişmıştı. nPAA havayolları müdürü Mr. Pedersen ve eşi de misafirler a. rasındaydılar.

•

Geçen haftanın ortasında Çarşamba günü, Erenköy Lisesini Bitirenler Derneği yıllık son yemekli toplantısını mûtadı veçhile, Çiftlikte yaptı. Fakat bu yıl hava müsait olmadığı için, içeride hazırlanmış olan uzun masada oturuldu, Bu yüzden de geçmiş yıllara nisbeten iştirak az oldu. Ancak yirmiiki kişi kadar toplanabildi. Oysa, her yıl bu rakam rahatça 55-60'i bulurdu. Gene her zamanki gibi, arkadaşlar hep yanyana oturdular. Masanın bir tarafı sessiz sessiz sohbet, ederken, öbür uçtan sık sık kahkahalar yükseliyordu; Bir tarafta Hürriyet Sırmaçek, Perihan Fişek, Melâhat Ruacan ve arkadaşları, onların yanında en genç üye sarışın güzel Sumru. öbür köşede Necla Sarı, Rezin Gündoğdu. Sitare Şimşek, Gülbin Bayülken, Sevda Tagay, Habibe Düzgören, İnci İlkray ve Rukiye Paykoç vardı. Çiftlikten dönüşte, yıllık kongreyi yapmak üzere Kızılay Genel Merkezi, konferans salonuna gidilecekti, fakat ekseriyet olmadığı için gelecek halta gidilmesine karar verildi.

•

Emekli General Muhittin Önürün kızı Sumru Önür, bu hafta Cuma günü, Gülhane Hastahanesi Hariciye, Başasistanı Dr. Doğan Sindelle evleniyor. Basit bir apandisit ameliyatı bazen böyle mesut sonuçlar veriyor. Bu evlenme aile geleneğine uyarak Sumru Önürün üçüncü evlenmesi olacak.

•

Orta Doğu Amme Enstitüsü Kütüphane Memuru Nuran İltaıun on senelik hizmetten sonra işten ayrılması sebebiyle geçen hafta içinde Enstitü de bir kokteyl verildi. Enstitü Genel Müdür Muavini İhsan Kuntbay tarafından yapılan veciz, konuşmadan sonra hazırlanan küçük bir gümüş kupa, Nuran İltuşa verildi. Kokteylde Enstitü mensuplarından başka Yavuz Abadan. Şeref Gözübüyük ve eşi, Reşat Aktan ve Emine Aktan, yakında evlenecek olan Tahir Âktan varlardı.

Geçen haftanın sonunda, Los Angeleş'in tanınmış liselerinden Polytechnic lisesinde diploma töreni yapıldı. Geniş bahçenin ortasında iç bayrak dalgalanıyordu. Biri amerikan, biri danimarka biri de türk bayrağı idi. Çünkü, bu yıl liseden mezun olanlar arasında bir danimarkalı ile bir de türk kızı vardı. Türk öğrenci, halen University of Southern California'da ziyaretçi kalb profesörü olarak vazife görmekte olan Dr. Lûtfi Vuralın kızı Fatmagül Vuraldı. Fatmagül, bir yıl önce bu okulda açılan yarışma imtihanını kazanmış ve kendisine 10 bin. liralık bir burs verilmişti.

Fatmagül Vurala, notlarının üstünlüğünden ötürü, ayrıca şeref mükâfatı verilmiştir. Fatmagül Vural ile anne ve babası, yakında, Ankaraya müteveccihen yola çıkacaklardır.

●

Nilüfer Sağtür, Millî Eğitim Bakanlığı Halk Eğitimi uzmanlarından bir amerikalı ile beraber, yeni halk okuma odaları açmak üzere, Düzceye gidiyormuş.

*

Ankara CHP. İl Kongresinde yapılan seçimlerin sonucu alındı. Sosyal faaliyetlerin her kolunda başarılı çalışmaları ile ün salmış olan Nimet Ardıç, Kadın Kotu temsilcisi seçildi.

Moda

Gençkızın yaz gardırobu

Yaz, giyim bakımından çekici ve kolay bir mevsimidir. Yazlık kumaşların hem nispeten ucuz, hem de çok değişik oluşu, biçimlerin sadeliği, insana âdeta bütün gardrobu yenileme isteğini verir ama, bu kolaylığın bir tehlikesi de abur cubur, kaprisli giyim olabilir. Kumaş ucuz da olsa, bu kumaşı alacak kimse, ilk önce renk ve desenin kendisine, tasarladığı biçime, ihtiyaçlara uyup uymıyacağını düşünüp öyle hareket etmelidir. Düşünülmeden yapılmış bir düzine elbise düşünülerek yapılmış üç - dört elbiseden daha az işe yarar. Bu bir gerçektir.

Yılın modası, vücuda yakın, belden dikişsiz, fakat, perslerle vücuda, tam oturmayan, omuzları açıkta bırakacak kadar kolsuz, kapalıca yakalı. dümdüz bir elbisedir. Baş, ya yakanın arkasına gelen ufak fermuarsız "açık" tan, ya da önde biye iliklerle kapanan, gine birkaç düğmelik "açık" tan geçmektedir. Bu model, ufak tefek teferruat değişikliğiyle, yaz modasını **eline** acuvuna almış durumdadır; giyimli, şık bir hali vardır.

Demek ki, bu mevsimde gençkızın gardrobunun temel kıyafeti, işte bu şekilde düz, oldukça giyimli bir elbise olmalıdır.

Bu, vücuda yakın elbise 2 metre 25' ten çıkmakta ve çiçekli ketenden, güzel, düz bir poplin fulardan yapılabilmektedir.

Gençkız bunu, koyu renk desenli bir emprime ketenden, düz bir ketenden, poplin veya değişik kumaştan ya pabilir. Meselâ, böyle düz renkli kumaştan yapılmış bir elbiseyi süslü olarak çok Zengin, değişik ve neşeli bir kolye ile giyinmek mümkündür. Genç bir kız, düz lâcivert ketenden yapılmış kapalıca yakalı bir prenses elbiseyi organza kumaş çiçeklerden yapılmış zengin bir kolye ile süslü olarak giyinmekte ve aynı elbiseyi sokak kıyafeti olarak, boynuna çizgili bir spor mendil bağlıyarak, değiştirmektedir. Aynı şey emprime ketenle de yapılabilir.

Brötelli basmalar

Brötelli bir basma elbise; bolerosu ile mevsimin tazelenin bir este modasıdır Brötelli basmanın üzerine klâsik bir bolero giyinmek istemiyenler, bunu alabildiğine değiştirebilirler. Meselâ, bolero yalnızca yaka hissini veren çok küçük, önden düğmeli, bir üst beden olabilir. Gine bolero şekil değiştirip bir erkek gömleği tarzında uzunca, kollu, kendinden kemerli olarak dikilir ve çıplak elbise üzerine giyilince, âdeta bir şömizye elbise olur. Arkadan düğmeli bir bluz ise brötelli elbiseye döpiyes manzarası verecektir.

İşte bu bölerolu veya aynı kumaştan blûzlu basma veya herhangi bir çiçekli elbise ile yukarda tarif edilen düz abiye elbise, gardrobu miktar bakımından değilse bile, ise yaramak bakımından derhal dolduracaktır. Buna birkaç bluz - etek ve bir pantalon katmak, yaz gardrobunu tamamlamak bakımından yeterlidir. Yalnız, her yeni bluzu alırken, hangi etekle giyilebileceği hesaplanmalıdır. Her etek en aşağı üç bluza uymalı ve her bluz birkaç etekle arkadaşlık edebilmelidir. Bluzların, etekterin semiz tutulması ve zamanında tamir edilip, ütülenmesi de, son dakikada çıplaklık hissetmemek için şarttır.

Yenilikler

Düz bir elbisenin yanında beline kadar yırtmaç olup, bisiklet kullanan gençkız, bunun içinden, aynı kumaştan yapılmış bir şort giymektedir.

Elbise yakalarında, pantalon kenarlarında potin bağı şeklinde kapsüllü düğmelerden geçerek bağlanan kordonlar da ayakkabı bağını hatırlatmakta ye çok şık durmaktadır. Halka bilezikler moda olmakta devam etmektedir. Güneş için elbise kumaşından veya beyaz renkli keten ve poplinler

Moda baş ve etek stili

Dost başa, düşman ayağa mı bakar

den yapılmış eski, klâsik keten şapkalar çoktur.

Gençkızlarda bikini iç çamaşırları çok revaçtadır. Taşıması kolaydır, bavulda az yer tutar, zariftir. Bikini iç çamaşırları renkli ve çiçekli veya dantel kumaşlardan yapılmıştır. Neşelidir. Kareli kumaştan bikini iç çamaşırları ise oldukça değişik bir hava yaratmaktadır.

Bu yılın gençkız şortları uzun şortlardır. Bir kısmı amerikalıların "bermuda" şortlarından ilham almıştır, bir kısmı ise, uzun olmakla oe raber. daha avrupavâri olup, dize kadar inmekte, baldırlara sımsıkı yapışarak, kısa ile uzun arasında bir ölçü göstermektedir. Koyu' renk zemin üzerine yapılmış böyle vücuda yakın bir uzunca şort ise çiçekli bas madan olup, çok değişiktir.,

Yalnız, gizlenmiyen bikiniler modası da henüz devam etmektedir Plajda, denizde çiçekli, kareli, kemerli, ciddi, fakat yükte hafif bikiniler pek çok tutunmuştur.'

Bu yıl birkaç renkli, özellikle lacivert - beyaz ayakkabılar çok revaçtadır. Bunun yaranda,, kalın, beyaz amerikan soketlerinden sonra şimdi de lâstik ve bez ayakkabılar . çok giyilmeye başlanmıştır. Bez ayakkabıların tek renkli veya iki renkli olanlarına da sık sık rastlanmaktadır.

Kadın

Tarihten bir yaprak

İnce gözlüklü, zayıf ve zarif adam:

"— En iyi eğitim, misalle verilen eğitimdir. Nasihat kötü ve olumsuz bir yoldur. Çocuklarınıza az nasihat edin. Bol bol, iyi misallerle dolu hikâyeler, olaylar anlatın ve onlara, benzemelerini istediğiniz insanın kendi şahsınızda canlı misâlini verin. Unutmayın, kuru nasihatten herzaman çekinin" diye konuştuktan sonra, çoğunluğu kadın olan dinleyicilerini m?rakla süzdü.

Olay, Kadının Sosyal Hayatını Araştırma Kurumunun Millî Müdafaa Caddesindeki kütüphanesinde geçti. Konuşan zat, İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Profesörü Dr. Süheyl Ünver idi Konu, "Tarih Boyunca Kadın" di

Kadını ilk önce anne olarak ele alan Dr. Süheyl Ünver, konuşmasında onun etkileyici rolünü, tarihin tozlu yaprakları arasından Millî Müdafaa caddesindeki lokale kadar getirdi ve sonunda :

"— Tarihin içindeydi ama, orada gömülü kalmadı. Dünü unutmamak, bugünü sevmek, yarım hazırlamak için çalışmak gerekiyordu. Hocalar büyüktür ama, talebeleri daima onlardan daha büyüktür" diyerek sözlerini bitirdi.

S İ N E M A

Filmler

Yabancı filmler toplamı

Türkiyedeki getirtici şirketlerin seyirciye karşı son derece laübali davrandıkları, hattâ ve hattâ seyirciyi hiçe saydıkları bir gerçektir. Ancak bunun bir takım sebepleri vardır. Mevsim başında liste yayınlamak, artık gelenek haline getirilmiştir. Fakat getirtici şirketler, Haziran, ortalarına kadar sürdürülen mevsim içinde, ilân ettikleri bu filmlerin ne tamamını seyirci karşısına çıkarırlar, ne de bu filmlerin ilginç olanlarının çoğunu. Çünkü transfer güçlüklerinin yanı sıra salon bulma güçlüğü, bunların ardından gelen hafta hafta gümrüklerden film çekme alışkanlığı, bu türlü bir lâübaliliği doğuran ana sebeplerdendir.

Türkiyede getirticilik eden şirketlerin sayısı üçü, dördü geçmemektedir. Gerçi arada perakende film alan getirticiler de yok değildir ama, bunlar, çokluk kaptıkaçtı şirketlerdir ve ilan ettikleri listelerini ne sinema salonları sahipleri pek ciddiye alırlar, ne de Seyirciler.

Geride bıraktığımız 1963-64 sinema mevsimi içinde, başlangıcından sonuna kadar, büyükler ve küçükler, ilân ettiklerinin ancak dörtte birini - bazıları bu oranı bile tutturamamışlardır - gösterebilmişler, bunun dağında kalan liste içi öbür filmler ise, dolayısıyla 1964165 sinema mevsimine kalmış bulunmaktadır.

Bir mevsimden kalanlar

Geçen yılın en önemli filmi, hiç şüphesiz italyan sinemasının en ilginç rejisörü Antonioni'nin "La Notte - Gece"sidir. Uluslararası Berlin Film Festivalinde Altın -Ayı armağanını kazanan "La Notte -Gece"de, Antonioni, mutsuz ve tedirgin iki insanın yalın hikâyesini büyük bir şiir gücü ve duyarlıkla vermekte, çağımızın problemi olan evlilik müessesesi üzerine eğilerek meseleyi enine boyuna incelemektedir. Antonioniye göre kadın, biyolojik yapısı dolayısıyla tabiata daha yakın kalabilmiştir ve kadınlığından, yalnızca kadın olan sezgi ve duygularından ötürü XX. yüzyıl onu, erkeği olduğu kadar etkileyememiştir. Fakat değişen erkekle daha yavaş değişen kadının dünyaları birbirinden bütünüyle ayrılmıştır.

Kirk Douglas ile Jean Simons

Tarihî filmlerde "muhteva"

Ancak, Antonioni'nin bu hayli yüklü filmi "La Notte - Gece", türk seyircisinden pek büyük bir ilgi göstermemiştir. Yalnız, tenkitçilerin, gazeteler yoluyla İstanbul, seyircisine yararlı olduklarını da gözönünde bulundurmak gerekir.

"La, Notte - Gece"den sonra yılın önemsenen ikinci filmi yine bir İtalyan rejisörü, genç kuşaktan Mauro Bolognnini'nin "II Bell Antonio - Acı Nikâh"ıdır. "La Viaccla - Toy bir Delikanlı"dan sonra Bolognini, ikinci filmi olan "II Bell Antonio-Acı Nikâh" da kendi çizdiği yolun dışında değildir. Bolognini, toplumun ferde baskısını, büyüklü küçüklü toprak ağalarının davranışlarım, gelenek ve göreneklerin baskısı altında kişinin ne türlü karışıklıklar içinde bunaldığını ortaya koymaktadır. Bu ortaya koyuş da, son derece gözüpek bir yoldandır. Bugün en ileri toplumlarda bile cinsel yaşayışın taassup karşısında bocaladığı gözönünde tutulursa, sinema gibi etki gücü büyük bir organda bunun tartışmasını yapmak - bırakınız Bolognini açısını - sinema için de büyük önem taşırnaktadır.

Bolognini çevreyi, çevrenin insanlarını, gelenek ve görenekleri içinde, ele almakta ve sonuca bu yoldan giderek, kendi başarısını sağlamaktadır. İyi oyuncu seçimi - Pierre Brasssur. Marcello Mastroianni ve Claudia Cardinale gibi- ve iyi senaryocular -Pasolini ye Visentini gibi- Bolognini'nin başarısında itici kuvvet rolü oynamakla, dırlar.

Lindsay Anderson'a gelince...

Dünün sinema teorisyeni ve düşünürü, bugünün fiilî sinemacısı Lindsay Anderson'un filmi, düzenlenecek bir "en iyi 10 film" listesinde hemen, Antonioni ve Bolognini'nin arkasından üçüncü sırayı alacak güçtedir: "This Sporting Life - Sporcunun Hayatı".

Anderson, sporcu. Machin'in hikâyesini -bütün açık ve kapalı yanlarıyla- anlattığı "Sporcunun Hayatı"nda, sinema dili bakımından klâsik, yâni bilinen bir yolda değildir. Olaylar dizisi ortaya kadar gelmekte, sonra düğümler, atılmakta ve en sonda da bütünüyle çözüme gidilmektedir. Hikâyeye - aşağı yukarı, Resnais"nin "Hiroshima, Mon Amour - Sevgili Hiroşima'sına benzer- şimdiki zamanla girilmekte ve sonra yine şimdiki zamana dönülmektedir. Anderson, ayni çözüm yolunu sinemada deneyen Resnais'ye karşılık, bilinen sinema noktalamalarına pek ayak uyduramamakta ve çokluk "kesme"yi kullanmaktadır. Bu, normal ve bu çeşitten bir ye-

niliğe alışkın olmayan seyirci için elbette ki tehlikeli durumlar yaratabilirdi. Fakat Anderson, güçlü bir sinema kişisi olduğunu büyük bir rahatlıkla ortaya, koyduğundan, yeniliği de pek öyle rahatsızlık vermemektedir

Dördüncü film, Cayatte'ın "Le Passage du Rhin-Ren Geçidi"dir. Film, birinci karesinden sonuncu «karesine kadar savaşa karşı çıkan ve yalnızca bu kaygı ve amaçla hazırlanmış bîr filmdir. Cayatte, toplumları çok yakından ilgilendiren - ve filminin konusunu, daha doğrusu ana fikrini evrenselleştirerek - savaf temasını ele almakta ve bu temanın derinlerine kadar inerek bunu işlemektedir. Bunun için de seyircisine iki ayrı kattan, fakat savaşın zorunlu olarak birleştirdiği iki erkeğin -Aznaour ile Riviere- bir yere kadar birleşik, bir yerden sonra da ayrılan, bu ayrılmayla bile paralelliğini, kaybetmeyen hikâyelerini anlatmaktadır.

Beşinci film, bir speetacle'dır. Yani, göz kamaştıran, sayısız figüranlı ve kostüme bir tarihî film: Spartâcus", Rejisörü Stanley Kubrick'ın Türkiyede gösterilen bu ilk filmidir ve Kubrick, amerikan sinemasında öncü yeni kuşak rejisörleri' arasında sayılmaktadır. Howard Fast'ın aynı adlı bir romanından ünlü "Hollywood'lu 10'lar" dar. Dalton Trumbo'nun senaryosunu yazdığı "Spârtacus", ilk köle isyanını, günümüzün toplumsal koşullarına da yansıtıp yankılayan bir tutumla ele alıp işlemektedir. "Spârtacus"a, bu önemli yanı dolayısıyla yalnızca bir "speetaele" olarak bakmamak gerekir. Kubriok, yine ilk olarak bu türde namuslu ve söyleyecek sözü olan bir filmle seyirci kargısına çıkmaktadır.

Altıncı film ve.

Altıncı film, orta ve yeni kuşak İtalyan rejisörleri arasında ilgiyi üzerine çeken ve sürekli olarak da tutan Carlo Lizzani'nin "II Gobbo di Roma - Âsi Kanburun Âşkı"dır.

Lizzanı, "Asi Kanburun Aşkı'nda eski italyan Yeni Gerçeklerinin çalışmalarını hatırlatan bir görüş açı---dan ve ayni sistemle çalışmakta ve hem başaralı sinema dili hem "öz"ü ve hem de iyi oyuncu yönetimiyle yurdumuzda gösterilen yabancı filmler arasında bu. filmiyle gerekli yerini almaktadır.

Yedinci film, ingiliz orta kuşak sinemacısı J. Lee Thomson'un, konusunu ikihci Dünya Savaşından alan ve gerçek anlamda savaşa karşı çıkan filmi "Ice Cold in Alex-Çölde öldürücü Soğuklaradır Thomson, bu gecikmiş filmiyle, usun ve bitirici bir çöl yolculuğuna çıkmış üç ingiliz askeri, ile, bir nazi subayın önce birer savâşçı olarak almakta, giderek bunları, kişiliklerini de savaşçı yanlarıyla birleştirerek, insancıl yanlarıyla açıklamağa gitmektedir. İngilizler, yanlarına katılan naai casusunun, önce kendi ingilizliklerini, sonra da karşılarındaki -nin nazi yanını unutarak savaş ve ölüm Karşısında tek bir Vücut haline gelerek düşmanlığı -savaşın ortaya getirip koyduğu iğreti düşmanlığı - aradan çıkarıp yok etmektedirler.

Thomson'un "Ice Cold in Alex-Çölde Öldürücü Soğuklar'ı ile Cayatte'ın "Le Pasage du Rhin - Ren Geçidinin söylemek istedikleri arasında -yalnız konu ve biçim bakımından - pek büyük bir fark yoktur.

İlgi çeken filmlerden sekizincisi, bir oyuncu - rejisörün, Marlon Brando'nun "One Eyed Jacks-Aşk ve intikam"ıdır. Hollywood sinemasının kamera önünden kamera ardına geçen oyuncuları arasında beklenmedik bir başarıya ulaşan Brando'nun "'One Eyed Jacks-Aşk ve İntikam"ı, başlangıçta kolay gibi görünen bir türde, western türündedir. Son on yılın kalite western'leri gibi, o da bir western filmi çerçevesinde, insanın iç ve dış davranışına, eğilmekte, işlemektedir.

Rejisör Brando, sinema yapısı bakımından çizgi dışı bir rejisör değildir. Yalnız önemsenmesi zorunlu yanı, western filmlerine, öbür western'cilerden başka bir gözle bakıp kendinden öncekilere yepyeni bir hava getirmesidir. Görüntüler western fimleri görüntülen değildir ama, Brando'nun filmi "One Eyed Jacks - Aşk ve intikam'in yapısına aykırı da düşmemektedir. Brando birbiri arkasına dizdiği görüntülerinde duygulu olmaya çalışmaktadır. Gerçi hikâyenin incelikalınlı bütün çizgileri ve kişileriyle bu türden görüntüler sürekli olarak çelişmeye düşmekteyse de Brando'nun yenileşmeye yönelişi, yenilik getirmetutkusu bunu bir yerden sonra bağışlatmaktadır.

Dokuzuncu flim eski usta William Wyler'in ünü dünyayı tutmuş "spectac)e"i "Ben Hur'dur. Tarihsel gerçeklerin tersyüz edilmesi bir tarafa, "Ben Hur", eski usta wyler'e pek birşey katmamıştır. Uzun, uzunluğu dolayısıyla da hayli sıkıcı olan "Ben Hur", teknik yapısı bakımından ancak bir nicelik taşımaktadır. Onun dışında ortayı güç aşan bir niteliğe sahiptir.

Onuncu film de bir westem"dir. Yorgun usta John Ford'un "Two Rode Together - Müthiş İntikam"dir ve tükenmiş eski ustadan son izleri taşımaktadır.

(Basın: A — 1356) — 1004